

FREEDOM OF THOUGHT

A POPULAR SCIENTIFIC MONTHLY IN THE LITHUANIAN LANGUAGE

Mėnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, leidžiamas Bendrovės, "Laisvoji Mintis" Chicago, Illinois.

Entered as Second-Class Matter February 3rd, 1915, at the Post Office at Chicago, Ill., under the Act of March 3rd, 1879.

No. 60

Chicago, Ill., Gegužis (May) 1915

Tomas VI

Publisher & Editor Zigmond Vitkauskas.

INTALPA.

1. Vaikų Priespauda Amerikoje, *Z. Vitkas*,... 1431—1433
  2. Apšvietos Įrankiai, *Z. V-kas*, ... 1433—1434
  3. Kruvinasis Lietuvos Laikmetis, *Dr. J. Šliupas* 1434—1435
  4. Šventume Pasirausius, *Sn.*, ... 1435—1437
  5. Palaikyk Lygsvarą, *J. J. Čižauskas*, ... 1437—1438
  6. Klerikalizmas ir Jo Vaisiai, *J. Naujalis*, .. 1438—1439
  7. Edgar Allan Poe, 1809—1840, *Kaukas*
(biografija) ..... 1439—1440
  8. Laukė Progos, *Dulcis*, ... 1440—1441
  9. Kvėpavimas, *Spėras*, ... 1441—1442
- Skyriai.
- I. Iš Gamtos Mokslų Srities. .... 1443—1449
    1. Karštligė ir Cholera, *Z. V-kas*. .... 1443—1444
    2. Evoliucijos Mokslas Paveiksluose, *Dennis Hird, A. M.*, vertė *J. Šliupas, M. D.* ..... 1444—1446
    3. Alkoholis Mokslo Šviesoje, *Z. Vitkauskas*, 1447—1449
  - II. Dailioji Literatura ir Dailė. .... 1449—1454
    1. Susitikimas (apysaka) *Žvirgždė*. .... 1449—1452
    2. Paauksuoti Pelėšiai (apysaka) *Pr. S. Žmogus*, ... 1452—1454
    3. Stubelė (eilės) *Juozas Andrušaitis*, 1454
  - III. Raštų Peržvalga. .... 1454—1455
    1. A. Strazdo (Strazdelio) Raštai, *Alfa*, 1454—1455
    2. A. Beginner's History of Philosophy, *Alfa*, 1455
    3. Kokia Literatura Yra Mums Reikalinga, *Kaukas*, ... 1455
  - IV. Šis Bei Tas Iš Chronikos. .... 1456—1457
    - (a) Tarptautiškas Moterų Kongresas, (b) Taikos Sąlygos, (c) Markoni Veikia, (d) Karės Išlaidos, (e) Busiantieji Rinkimai, (f) Graikų Scenos Veikalai Amerikos Scenoj, (g) Apie Karę.
  - V. Spauda ir Gyvenimas. .... 1457—1458
    - (a) Da Viena Nauja Draugija, (b) Linkui Socialistų Susivienijimo su Tautininkais, (c) "Lietuvių" Peticija, (d) Ištvirtimo Šaltinis, (e) Militarizmas.

APTIEKA IR SPECIALĖ
VAISTAMS IŠDIRBINĖTI
CHEMIŠKA LABORATO-
RIJA. TURIME PARGA-
BENTŲ IŠ EUROPOS IR
LIETUVOS, VISOKIŲ
LIAUDIES MEDICINOJE
VARTOJAMŲ ŽOLIŲ IR
KITOKIOS RŪŠIES GY-
DUOLIŲ. : : : : :

Gerais vaistais, teisingu ir mandagiu patarnavimu yra
visiems gerai žinoma

JUSTINO KULIO APTIEKA,
3259-3261 So. Halsted St., Chicago, Ill.

WHOLESALE & RETAIL
DEPT. STORE

TELEPHONE YARDS 1532

MUSŲ ATSAKANTIS
DARBAS, TEISINGAS
ŽMONĖMS PATARNAVI-
MAS IR GRYNI VAIS-
TAL—MUS GERIAUSIAI
IŠGARSINA. : : : :

- IVAIRŲS VAISTAI.**
- Arbata nuo kosulio: yra sutaisyta iš įvairių žolėlių žiedų, vartojamų mūsų liaudies medicinoje, išgydo nuo peršalimo ir kosulio. ....25c.
  - Arbata kraujo valytoja: pagerina kraujo sankstymos valo (čistija) jį, ypač patariame vartoti ligonims, pasveikusiems iš po sunkių ligų. ....25c.
  - Akims lašai: gydo akysopstą ir akių uždegimą. ....25c.
  - Balsamas nuo kosulio: pasekmingai gydo sausą ir šlapią kosulį. ....25c.
  - Bobro mėsa ir bobro lašai: šie vaistai yra žinomi jau iš senų-senovės, plačiai vartojami liaudies medicinoje. ....50c.
  - Briliantina: suminkština odą, priduoja veidui šviesią, spalvą ir švarumą. ....25c.
  - Capsico Compound: gydo reumatizmą, neuralgiją, paralyžių, kraujo sukrekėjimą, skaudėjimą strėnų, sutinimą ir dantų gėlimą. ....25c.
  - Dantims lašai: išmėginti ir pripažinti už geriausius, umai sustabdo dantų skausmą ir apsaugoja juos nuo gėlimo. ....25c.
  - Linimentas nuo reumatizmo: (vartojamas į vidų ir iš lauko). Gydo nuo įsisenėjusio (chroniško) reumatizmo ir sustabdo skausmą ir gėlimą sąnarių. ....25c.
  - Medikališkas krimas: gydo veido spuogus (inštirus-acne vulgaris), dedervines ir pleinėjimą, daro veidą skaistų ir šviesų. ....50c.
  - Nuo kojų prakaitavimo: (miltai ir lašai). Prašalina dvokiantį kvapą, sulaiko ir išgydo prakaitavimą. Svarbu, ypač vasaros laike, privalo kiekvienas, mylįs švarumą, turėti šį vaistą. ....25c.
  - Nuo puslių ant kojų (kornų): (Pleisteris, mostis ir lašai). Prašalina skaudančias sukietėjusias pusles. 10c.
  - Plaukams aliejus: sustabdo plaukų slenkimą, stiprina jų šaknis ir priduoja švelnumo. ....25c.
  - Plaukams "Tonikas": naikina bluzganą (pleiskanę) suminkština plaukus ir prašalina jų riebumą. ....25c.
  - Plaukams mostis (pamada): norintie turėti gražius ir švelnius plaukus, vartokite šią mostį. ....25c.
  - Vaistai nuo galvos skaudėjimo. Milteliai (proškai): Umai sustabdo galvos skausmą paeinantį nuo vėjo užputymo ir persišaldymo. ....25c.
  - Žirneliai arba tabletkos. ....25c.
  - Trejanka (Trejos devynerios): sutaisyta iš įvairiausių, pargabentų iš Europos, gydančių šaknelių, žolėlių, žiedelių ir kitų augalų. Pastiprinančiai veikia ant viso kuno, vartojama su degtine (arielka). ....25c. Trejanka skystimo pavidale, bankutėse. 50c ir \$1.00

IVAIRIOS MOSTIS.

- Mostis nuo slogų (slunkto-kataro) nosyje: gydo pasekmingai įsisenėjusį slogą. ....25c.
- Mostis gydanti. ....25c.

Kas tik ko norite, mano aptiekoje viską gausite. Siunčiu gyduoles į kitus miestus. Norintieji jas išrašyti, malonėkite pridėti 5c. Persiuntimui. Rašykite:

JUSTIN KULIS, Aptiekorius, 3259-61 So. Halsted St., Chicago, Ill.

Išsiųsdink
šiandien

Tiktai \$1.00 doleris

Kiekviename lietuviškame name privalo rasti
EDMUNDO STEPONAČIO RAŠTU KNINGA.

Steponaitis buvo vienas iš pirmųjų mūsų jaunujų rašytojų, kurie duoda mums pradžią grynios literatūros srovei, kurių visų pirmiausias tikslas jau nebvien žadinimas tautos, visuomenės sąmonės bet ir gaivinimas, tvėrimas pačios dailiosios mūsų raštijos.

Taji dailių poezijos ir prozos rinkini galima gauti tiktai už \$1.00 pas:

AL. STEPONAITIS,

142 So. 8th St.

Brooklyn, N. Y.

"LAISVOSIOS MINTIES" KNINGYNE ir visuose kituose kningynuose ir krautuvėse. Reikalaukite visur. Reikalaujame agentų kiekviename Lietuviams apgyventoje vietoje. Uždarbis geras. Klauskit apie sąlygas.

Neužmirškite, kad

Geriausių, rimčiausių ir suprantamiausiai parašytų straipsnių visuomet rasite *Laisvojoje Mintyje*, kuri kaštuoja tik 2 dol. metams. Jei nori, kad tavo tie du doliariai atneštų tau daugiau naudos,—užsirašyk LAISVAJĄ MINTĮ.

Visuomet adresuokite:

2552 Prairie Avenue

Chicago, Ill.

Telephone Calumet 1615

FREEDOM OF THOUGHT

A POPULAR SCIENTIFIC MONTHLY IN THE LITHUANIAN LANGUAGE

Mėnesinis iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, leidžiamas Bendrovės, "Laisvoji Mintis" Chicago, Illinois.

Entered as Second-Class Matter February 3rd, 1915, at the Post Office at Chicago, Ill., under the Act of March 3rd, 1879.

No. 60

Chicago, Ill., Gegužis (May) 1915

Tomas VI

Publisher & Editor Zigmund Vitkauskas.

VAIKŲ PRIESPAUDA AMERIKOJE.

—o—

Kiekvienas svetimšalis žiuri į Ameriką, kaip į laisvą, progresyvę, pažangią bei demokratišką šalį. Dar nė vienoje šalyje žmonės neturi tokios laisvės, kokią turi Amerikos piliečiai ir šiaip ateiviai-nepiliečiai. Iš vienos pusės žiurint Ameriką valdo patys jos piliečiai, tai rodo čia ir turėtų viskas rasti kuopuikiausioj tvarkoj. Rodos čia jau tik neturėtų būti jokios priešpaudos, nes juk žmonės valdo šalį, todėl jie negali save spausti ir būti savo nevidonais.

Kitų šalių žmonės spaudžia valdonai, spaudžia vainikuotosios galvos, kurių žmonės-pavaldiniai baisesiai neapkenčia. Amerika yra laiminga. Čia nėra tituluotų valdininkų, nėra vainikuotų galvų, nėra autokratų. Čia yra visi lygūs šalies piliečiai. Kur žmonės turi lygias politiškas teises, ten, rodo, apie priešpaudą negalima ir svajoti. Amerika ir esti toji stebėtina šalis, kurios piliečiai turi lygias teises. Vienok, nežiurint į tai, čia yra žiauri priešpauda, kuri paliečia netik suaugusiuosius, bet neaplenkia ir nesubrendusių, mažutyčių ir nekaltų kudikių.

Kitose monarchiškose šalyse valdžia spaudžia žmonės, Amerikoje tąjį žiaurų ir nelemtą darbą atlieka kapitalas. Kas turi turto, tas Amerikoje yra pilnai laisvas. Netik kad laisvas, bet, praktiškai kalbant, jis, už palyginamai mažą atlyginimą dar turi veik neapribuotą teisę vergti kitus tiek, kiek jam patinka. Piniginė vergija Amerikoje yra augščiausia išvystyta. Alginiais vargais yra netik milijonai suaugusiųjų, bet dar ir šimtai tukstančių mažutyčių, nekaltų ir nesubrendusių kudikių. Čia, mat, laisva šalis. Už pinigus galima daryti beveik tai, kas piniguočiui patinka. Piniguočiai, prisidengdami saldžiai skambančia laisve, savo doleriais netik jau

spėjo pavergti milijonus suaugusių šalies piliečių, bet podraug dar pavergė ir jų mažutyčius. "Už visagalį dolerį viskas galima!" Šiame trumpame piešinyje ir bandysiu apibudinti kudikių vergiją arba priešpaudą Suvienytose Valstijose. Norėjau surinkti statistikos žinių pluoštus, vienok atradau kėblumų, nes tokių žinių truksta ir amerikiečių spaudai. Nežiurint to, visgi pasisekė surinkti daug reiškiančių žinių.

Idant padauginti savo turtą, idant turėti didelius uždarbius, kapitalistai griebiasi visokių priemonių. Konkurencijos, jei moka jas puikiai varyti, yra geros priemonės turto auginimui. Vienok čia reikalingas konkurentams apsukrumas ir vaizbiški gabumai. Pigiai apmokami darbininkai, nereikalavdami iš samdytojų apsukrumo ir vaizbiškų gabumų, jiems krauja didžius turtus. Viena svarbiųjų problemų, kurią turčiai stengiasi išrišti, yra tai tą, kaip galima gauti kuopigiausiai apmokamų darbininkų. Turėdami tą mintį omenyje jie visomis pastangomis naikina darbininkų organizacijas, priešinas unijoms ir bijo, kad darbininkai nepradėtų kalbėti apie jiems daromas skriaudas.

Kilant pramonijai kartu išsitobulino ir technika, mašinerijos. Mašinerijos palengvino darbą. Turčiai tai gerai numanė ir jie, atleidę nuo darbo tėvus, jų vietose pastatė jų mažutyčius kudikius, kurie už mažesnę užmokesnį atlieka tą patį darbą, kaip jų tėvai.

Taip dalykams virtus, žmonių balsais išrinkti atstovai išleido instatymus, jog tik tulų metų kudikiai gali dirbti fabrikuose prie tulų darbų. Šiais instatymais norėta prašalinti kudikių vergiją Amerikoje, bet to neatsiekė. Reikia pažymėti, kad instatymai dailiai skamba tik ant popieros, bet praktikoje turčiai jų, galima sakyti, visai neatboja ir nepildo.

Raportai parodo, kad peržengimų ne taip vaikų darbo instatymų, kaip aplamai dirbtuvių instatymų, 1901 buvo 33,000, o už dviejų metų tų instatymų

mindžiojimo skaičius pasiekė net 50,000!*) Mažą reikšmę turi instatymai, jei jų niekas nepildo.

Štai biskutis historijos.

Aštuonioliktame šimtetyje Anglijoje nebuvo jokio instatymo, kuriuo būtų buvę uždrausta nepilnų metų vaikams dirbti dirbtuvėse. Dr. F. Adler'is sako, buk Londono našlaičius pinėjo mašinoms panašiai taip, kaip senovėje stambeldžiai šērē juos Molochui. Našlaičiai, budami po auklėtojų priežiūra, supranta, darė tulus iškaščius auklėtojams. Pastarieji, idant išvengti, jų nuomone, bereikalingus iškaščius, siuntė šimtus ir tukstančius našlaičių dirbtuvėse, kuriose jie užėmė pigiai apmokamų darbininkų vietas. —Šie juokingi darbininkai—sako dr. F. Adler'is—dauguma jų vos tik septynių metų amžiaus, buvo prie darbo net numarinami.

Šiuo laiku Anglijon fabrikos vos tik pradėjo platinis. Netik, kad beturčių mirusiųjų tėvų vaikų globėjai noriai siuntė kūdikius dirbtuvėse, bet bėdni tėvai ir-gi negeriau elgėsi su savo kūdikiais. Mat, nereikėjo juos veltui valgydinti. Užsidirbo pragyvenimo išlaidas. Šie septynių, aštuonių, devynių metų darbininkai tulose dirbtuvėse, už keletą grašių, dirbdavo net *keturiolika* valandų į parą.

Į tokį žiaurų vaikų išnaudojimą dirbtuvėse per ilgą laiką niekas neatkreipė domos. Dirbtuvėse turintieji užsiėmimus vaikai buvo pilnoje dirbtuvių savininkų globoje. Tik 1802 atsirado geros valios žmonių, kurie išleido instatymus, pažymėdami, kokio amžiaus, prie kokių darbų ir kiek valandų vaikai gali dirbti. Šiais instatymais, kaip matome, neprašalino vaikų iš dirbtuvių, o tik trupučiuoką apasugojo juos nuo neapsakomo darbdavių išnaudojimo.

Kitą kart buvo juodukai pavergti. Jų išliuosavimui netik tukstančiai žmonių aukojo savo gyvastis —brangiausį turtą, bet net pats Suv. Val. prezidentas, kuris nusprendė juodukus išliuosuoti, ir tai padarė, už tai paaukojo savo gyvastį. Nudien Suv. Val. yra net šimtai tukstančių nesubrendusių, nepilnamečių alginių vergų, apie kuriuos mažai kas tekalba. Tiesiog negalima gauti tikrų skaitlinių, kiek kūdikių yra pavergta Amerikos piniguočių dirbtuvėse. Iš prieinamų skaitlinių galima lengvai sudaryti nuomonę apie tai, kiek nepilnamečių kūdikių yra kankinama Suv. Val. turčių dirbtuvėse.

Į kūdikius reikia žiūrėti kaip į materiją, iš kurios ilgainiui turi išsivystyti labai pageidaujami elementai—sveiki vyrai ir moteris. Į tai vienok neatboja turčiai. Turtas yra jų augščiausias idealas ir delei jo jie visai nesigėdi ir nesibijo pavergti ir išnaudoti nekaltus kūdikius. Jie žiuri tik savo laimės, todėl be jokio sąžinės krintimo gniuždo, naikina ku-

*) Child Labor, Felix Adler, Ph. D., p. 11.

dikius prirukusiose savo dirbtuvėse. Štai iškalbingos skaitlinės, kurios daug ką pasakys.

1904 m. tik aštuonios valstijos turėjo instatymus, kuriais draudė priimti vaikus prie darbo, neturinčius 16 metų. Nudien yra net 32 valstijos, turinčios panašius instatymus²⁾. Atsizvelgus į tai, rods nudien neturėtų tiek vaikų dirbti dirbtuvėse, kiek jų kitą kart dirbdavo. Skaitlinės-gi kalba kaip tik priešingai.

1833 m. buvo apskaitoma, kad dirbtuvėse vaikų dirbo 56,000.³⁾ Visi jie buvo nuo devynių iki trylikos metų amžiaus. 1842 m. penkių metų ir vyresni vaikai pradėjo dirbti kasyklose. O 1903 metuose jau tik vienoje pietų valstijoje, ypatingai medvilnės apskritij, pagal aplamą aprokavimą, dirbo net 20,000 kūdikių. Yra sakoma, jog tik vienoje Šiaurinėje Carolina'je keturiolika metų neturinčių vaikų dirba net 15,000 įvairiose medvilnės įstaigose. Visose pietinių valstijų dirbtuvėse, medvilnės įstaigose, cigarų išdirbystėse ir kitokiose vaizbos bei pramonės įstaigose yra tikrinama, kad dirba net 60,000.⁴⁾ Didžiama šių vaikų neturi nė dvylikos metų amžiaus, nežiurint to, kad instatymai draudžia taip jaunus vaikus priimti prie darbo. Doleriai, mat, valdo instatymus.

Neskaitant tų vaikų, kurie dirba prie laikraščių, spaustuvėse, krautuvėse, ofisuose, viešbučiuose ir panašiose įstaigose, dirbtuvėse prie sunkių darbų dirba šimtas tukstančių vaikų, neturinčių penkiolikos metų amžiaus.

Turėdami tokius faktus po ranka, ar-gi galime sakyti, jog Amerikoje nėra priespaudos, nėra vergijos? Nors čia ir suaugusieji yra baisiai pavergti, bet maži, nebyliai kūdikiai dar baisiau. Žinodami tokių kūdikių gyvenimo aplinkybės negalime laukti, kad jie išaugtų sveiki ir tvirti šalies piliečiai.

Tokia kūdikių priespauda visuomet išduoda prastas ir negeistinas pasekmes. Pirmon vieton darbdaviai atstumia šimtus tukstančių kūdikių nuo mokyklų. Iš tamsiųjų, neapsišvietusiųjų jaunikačių išsivysto negeistini šalies piliečiai—vagiliai, plėšikai, girtuokliai ir kiti negeistini ir nuodingi elementai. Dirbtuvės iščiulpia visus kūdikių sveikatos syvus, todėl jie išauga į liguistus vyrus bei moteris. Yra tai aiškus kriminališkas, vienok už tai dar niekas nenubaudė prasikaltėlius.

Nudien daktarai duoda motinoms įvairius patarimus, pamokinimus, kaip reikia auklėti kūdikius. Yra tai pagirtinas darbas. Vienok jeigu norime, kad iš kūdikių išaugtų sveiki šalies piliečiai ir draugijos

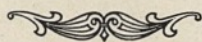
2) Children in Bondage, p. 323.

3) Child Labor, p. 6.

4) Ibid.

nariai, turime juos paliuosuoti nuo sunkių darbų, turi jie būti sveiki fiziškai, turime suteikti jiems apšvietą-mokslą, o tik tuomet galime laukti jų išaugant į sveikus piliečius.

Prie galo būtų labai žingeidu žinoti, kiek lietuvių vaikų dirba dirbtuvėse ir už kokias užmokesnis. Iš to galėtume padaryti net kelias išvadas. Tokios skaitlinės vienok mums nėra preinamos. Galima padaryti apšvietimą, kadangi didžiūma lietuvių dirba prie sunkių ir pigiai apmokamų darbų, todėl ir jų vaikai nėra liuosi nuo darbų. **Z. Vit—kas.**

APŠVIETOS ĮRANKIAI.

Šioje civilizacijos gdynėje kiekvienas žmogus stengiasi kuogeriausiai apsišviesti. Keista matyti žmogų, kuris nemoka nė skaityti, nė rašyti. Idant būti apšviestu žmogumi, dar neužtenka mokėti skaityti ir rašyti. Skaitymas ir rašymas yra tik įrankiai, kuriuos žmogus panaudodamas laikui bėgant gali apsišviesti. Nestokuoja tokių, kurie moka skaityti ir rašyti, bet yra amžini tamsunėliai. Iš to aišku, idant būti apšviestu, reikia daug daugiau, negu mokėjimo skaityti ir rašyti.

Ne visi žmonės gimsta ir gyvena vienokiame aplinkybėse. Ne visi kūdikiai turi lygią progą semti apšvietą. Šios priežasties dėlei kuomet vieni apšviečia dar jauni budami, antri turi, jei nori, šviesties suaugę. Jaunieji patįs per save, be niekieno pagalbos, negali apsišviesti. Yra mokytojai, pedagogai ir augštųjų mokslų profesoriai, kurie mokina, auklėja, šviečia jaunuomenę. Suaugę ir-gi turi griebtis įvairių būdų, su kurių pagalba, šiaip-taip, vargais-negaliais, apšviečia. Šiam tikslui kitų tautų žmonės turi įsteigę muzėjus, kningynus, dailės bei meno galerijas, prakalbų bei paskaitų kursus, vakarines mokyklas ir daugybę čia nemintų įstaigų, kurios pagelbsti suaugusiesiems apsišviesti.

Daug lietuvių jaunuomenės neturėjo progos apsišviesti. Įvairios kliūtys užkirto jaunuoliams kelią, vedantį prie apšvietimo. Randasi, aplamai rėkuojant, apie 40—50% suaugusių lietuvių, nemokančių nė skaityti, nė rašyti.*) Gal perdėta, vienok šiaip ar taip, dalykas stovi netoli teisybės.

Amerikoje gyvenančioji lietuvių jaunuomenė gali pasinaudoti vakarinėmis mokyklomis ir kitomis apšvietos įstaigomis. Kalbėdami apie tai turime vie-

nok neužmiršti, jog yra daug tokių, kurie, dėlei įvairių priežasčių, visai negali pasinaudoti viršminėtomis įstaigomis, bet norėtų apsišviesti. Čia prisėina mums ateiti jiems į pagelbą. Bet mes mokyklų juk negalime statyti. Tokiu būdu turime surasti kitokias priemones mūsų viengėnčių švietimui.

Gyvename kulturiškoje ir progresyviškoje šalyje, todėl prisiziūrėkime kitataučiams, kaip jie šviečia viengėnius. Didesnieji laikrašėiai ir organizacijos veda systematiškus prelekcijų ir prakalbų kursus.***) Systematiškiau platina kningas, periodinius leidinius ir pavyzdėingai veda korespondencijines ir kitokias mokyklas. Dar-gi randasi tokios organizacijos, kurių nariai tobulina netik fiziškąsias savo spēkas, bet podraug neužmiršta ir dvasiškųjų bei protiškųjų. Bet ką-gi mes lietuviai veikame šioje srityje?—Veik nieko. Lietuviams-gi, šiaip ar taip kalbant, turime pripažinti, apšvietos stoką. Turėtume ir mes pagalvoti, kaip čia pasekmingiau švietus lietuvius, ir kas apšvietos darbu privalo rupintis. Juo turi rupintis, suprantama, didžiosios organizacijos. Toliau reikia neatbutinai turėti ir išdirbtą programą bei planą, kurį sekdami galėtume, be sau didelių iškaščių, žymiai pasidarbuoti apšvietos dirvoje.

Teisybė, mes vienur-kitur systematiškai vedėme prelekcijų, prakalbų kursus; vienur-kitur įsteigėme ir pasekmingai vedėme liaudies mokyklas, liaudies universitates ir vakarines mokyklas. Visai negalima tikrinti, kad toks mūsų darbas nedavė gerų vaisių. Suprantama, jis prisidėjo prie apšvietos pakėlimo. Tokias įstaigas, kaip liaudies mokyklos ir p. bevezdami tuli mūsų viengėnčių pašventė tam daug laiko, energijos ir spēkų, o už tai netik kad jokio materialio atlyginimo (apie kitokį atlyginimą ir-gi nėra ką kalbėti) negavo, bet kartais jie dar girdėdavo pasityčiojimus. Jų darbų pasekmės nors ir buvo, vienok neperdidžiausios. Idant galėtume pasekmingiau apšvietą skleisti tarp viengėnčių, turime pagalvoti apie tai, kas ir kaip turi juos šviesti.

Žmonių apšvieta pasekmingiausiai gali rupintis didžiosios organizacijos. Daleiskime, kad SLA. panorėtų užlaikyti liaudies švietėją, kuris, važiuodamas nuo miestelio į miestelį, šviestų lietuvius. Jis, suprantama, be jokių sau nuostolių, galėtų tai lengvai padaryti.

Prakalbomis, prelekcijomis, etc. nevisai pasekmingai galima žmones šviesti. Apšvietos platinimui reikia jieskoti geresnių būdų. Berods pasekmingai apšvietos dirvoje galėtume pasidarbuoti su pagalba stereoptiškų paveikslų.

*) Suv. Valstijų valdžios raportas parodo, kad 46% yra berašėių.

**) Knights of Columbus, Y.M.C.A., Chicago Daily News, ir k.

Reikia pripažinti, kad tokių paveikslėlių padirbimas, mašinėlės įtaisymas atsieitų kelias dešimtis dolerių, o gal siektų net šimtus. Vienok paskui, be rods, netik būtų galima pasekmingai apšvieta platinėti, bet, taip matos, dar būtų iš to ir pelno.

Štai kaip teoretiškai viskas išrodo:

Galima būtų padaryti paveikslų (lentelių) iš geologijos srities. Juose lengvai atvaizdintume geologiškus amžius ir pasilikusias žemėje kitą kart gyvenusios gyvijos ir želmenijos liekanas. Galima būtų padaryti lentelių iš palaiontologijos srities, iš geografijų—fyziskosios, aprašamosios ir komercijinės, sričių. Galima būtų tokių lentelių padaryti ir iš kitokių sričių.

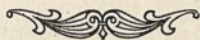
Liaudies švietėjas galėtų važiuoti nuo miestelio į miestelį rodydamas žmonėms stereoptiškus paveikslus ir aiškindamas jiems jų reikšmę. Prie to prirašintų prie organizacijos naujus narius, pardavinėtų kningas ir užrašintų laikraščius.

Man matos, jeigu atsakančiam žmogui iškart organizacija mokėtų apie \$18 į savaitę ir kelionės išlaidas, toks liaudies švietėjas šiuos pinigus lengvai uždirbtų. Be abejo visi, arba didžiuma laikraščiu turėtų sympatizuoti tokiam darbui.

Jei toks liaudies švietėjas būtų pats gerai apšvietęs žmogus ir pasišventęs apšvietos platinimui; pats gerai suprastų paveikslų reikšmę ir galėtų prieinamai ir suprantamai tai žmonėms paaiškinti,—nėra abejonės, kad su tokių paveikslų pagelba netik pasekmingai šviestume liaudį, bet dar žymiai padidintume nariais apdraudos ir pašelpines organizacijas, galėtume netik gerai paagituoti už kningas, literaturą, bet pasisektų nemaža jos ir parduoti.

Tokius dalykus turėtų plačiau pagvildinti pašelpinių ir apdraudos didžiųjų mūsų organizacijų valdybos bei jų organų vedėjai. Neprošali būtų apie tai pakalbėti ir mūsų laikraštiniams.

Z. V—kas.

KRUVINASIS LIETUVOS LAIKMETIS.

Dr. J. Šliupas.

—o—

Krotų Chronika Pamečiui. Šnipai ir Išdavikai.

1892.—1892 m. kovo mėn. Tauragėje kratė pastoriaus Keturakačio namus, o visas kningas gotiškomis literomis policija išsigabeno. Potam už "nenaudingą" politišką triusinėimą jis tapė atstatytas nuo urėdo, ir vietos nebegali gauti Vilniaus general-gubernatorystėje. Todėl jis išsidangino į Suvienytas Val-

stijas Amerikoje. Vidaus dalykų ministeriui nepatiko įtalpa Lietuvos ukininkų kalendoriaus 1892 m. ir jis ėmėsi išnaikinti kalendorius, kad nė ženklų jų neliktų. Išleidė tai lietai aplinkraštį į Suvalkų, Kauno gubernatorius, o tie į pavieto viršininkus, o pastarieji į vaitus ir vyresnius žemsargius. Štai atsiliepimas pavieto vyresninko į vaitus ir vyresnius žemsargius: "Icho prevoschoditelstvo Suvalkų gubernatorius 3 (15) liepos pranešą man, kad vidaus dalykų ministeris patyręs, jog tulose gubernijose tarpe žmonių platinasi kalendorius liet. liežuvyje su straipsniais priešingais valdžiai, po vardu Lietuvos ukininkų kalendorius metams 1892. Šis kalendorius atspausstas užrubežyje su melagingu cenzuros ir vietos atspausdinimo paženkliniu. Vyriausioji valdžia spaudos dalykų tuo aplinkraščiu 16 d. sėjos po No. 3019 prašo tinkamais paliepimais suturėti platinimasi augščiaus minėtojo kalendoriaus ir atiminėti jį kningų krautuvėse, neleisti pardavinėti ant gatvių, rinkų ir kitose, kur žmonės renkasi, vietose, o taipgi ir laike jomarkų. Už tai-gi paliepiu kuo aštriausiai daboti, kad paminėtas kalendorius neparsidavinėtų ir kad nesiplatintų tarp žmonių, o jei kur užtiktumėte šitą kalendorių, tai prisakau atimti, sustatyti protokolą ir viską prisiųsti man." Pasirašęs vyresninkas ir sekretorius.

1893.—General-gubernatoriaus Gurkos vietą užėmė Kochanovas Vilniuje; bet ir tojo idealas tas pats: pravoslaviškoji Rossija su neapribotą caro valdžia...

Vasaros mete pas vieną ukininką susirinko į svečius keletas lietuvių, sugrįžusių iš mokyklos pasilsėtų. Už tai policija dusyk iškrėtė šeimyninko namus, tyrinėdama—kas, ką, ko, kaip, kur? grieždama dantimis, su apsiputojimu, su perkunais, su riksmis, su pasiutimu... Ar tai jau ir svečiuoties uždrausta būtų?! Potam buvo krata namuose vieno kleriko "svečio" iš Seinų seminarijos: rado keletą N.N. liet. laikraščių ir dvejas lenkiškas necenzuruotas kningas. Kas-zin kas davė apie tai žinią į Seinus. Čion seminarija tą kleriką išvijo ir davė apie tai žinią policijai; padarė taip iš... baimės, kad policija nesikabintų prie seminarijos... O klerikui ant liudijimo parašė: *ob defectum vocationis expulsus*—ir, nors klerikas maldavo, idant liudijimą permaintytų ir paženklintų, kad pats atsitraukia iš seminarijos—nepermainė... Dėlko seminarija įgija tą baimę, kada subraška Lietuvoje? dėlko baimės nėra, subraškęjus kur Lenkijoje? Kodel Kelčių seminarijai susikompromitavus, neišvijo keletą mozurų? o dar keletą išguitų klerikų priėmė? Dabar nė nežinodama, ar policiją būtų lietuvius kaltinusi, pasiskubino juos nuskriausti! Seinams priepuolą įvaro... lietuvių, kurią mat vy-

riausybė persekioja, bet ne dėl baimės, tik dėl neapykantos! Tai paiklenkia! kurie uždraudė klerikams lietuviams da-gi tarp savęs lietuviškai kalbėti.

Ir šiaip kratų buvo daug. 18 d. vasario (1893) žandarai, jieskodami Varpo, Ukininko, Apžvalgos, krėtė kaimus Slibinų ir Šuklelių (Kybartų valsčiaus), ypač akį turėdami ant J. Kavaliuno ir Jurgio Bagdonavičiaus. Išuoštė visus kampus; kišo nosį net į —bičių avilius. Stabdo pravažiuojančius, manydami, kad kningas vežą pas žmones. Nors nieko nerado, Bagdonavičių pasodino į Kalvarijos kalėjimą.—Pas karabelninką Naumiesčio žemsargiai radę kelis kalendorius tų metų, patuptė į ląstą kelioms dienoms. Kratos buvo pas Žilinską Skardupiuose ir pas Matulaitį bei Kriščiuną Stebuliškėse, pas ukininką Ramauską Patašinėje (Kvietiško gm.),—bet nieko nerado. Potam vėl pas Domeikų Žilinską (Pažerių gm.) ir pas dvejus Katilius Katilių kaime (netoli nuo Šunskų). Vieni degino kningeles, kiti sukasė į žemę, “kur jos keiks nelabąjį gudą.” Kuomet vieni namie kningas slapstė; už tai kiti dar drąsiau jas platino ir gaivino liet. dvasią. Skaitytojų skaičius vienval auga ir keikia maskolius už priespaudą.

Be to, valdžia beveik kasmet siūnia į Lietuvą mokytus šnipus, kurie neva lietuviškai mokosi, o valdžiai pranešti turi, kokia dvasia Lietuvoje viešpatuoja ir kokius vaisius atgabeno prispaudimas nuo 1864 m. Žmonės tamsūs ir nuvargę, bet nenusiminę įtiki į geresnę Lietuvos ateitį, ypačiai pakurstomi kningų ir laikraščių. Navatniausia, kad p. Volteris, pažinęs mūsų dalykus, ėmė lietuviams ant naudos dirbti. Kiti per maskolių presą ragina valdžią mažinti represijas—dėl jos pačios labo!

Bėgyje meto yra susitaisę daug draugijėlių laikraščių ir kningoms gabenti ir skaityti, ir su kitokiais siekiniais kuopelių. Tai, kaip ir daugybės kratų dėl liet. kningų, reiškia liet. idėjos platinimasi.

(T. b.)

ŠVENTUMĖ PASIRAUŠIUS.

—o—

Šventoji Lietuva! Šventoji Žemaitija! Tankiai šį žodį mini kaip vietos lietuviai, taip ir vietos lenkai. Lietuviai džiaugdamiesi avelių paklusnumu, paviršiu dievotumu. Lenkai nusiminę, kad šalis, kurion jie iškiepijo katalikystę, sprunka iš jų globos. O juk visi puikiai gyveno tame sudrumstame šventybės vandenyje.

Bet kuomet į tą visą įsiziuri, pažvelgi taip, kaip ir išties esama, tai suvisu kitoje šviesoje viskas ran-

dasi. Šventumo skiepintojai, vyriausi jo nešėjai, esti pusėtinai bedievybės reiškęjais. Tarytum iš po skraistės išlenda ačiu įvairiems atsitikimams tikri jų veideliai, tikri jų norai. Melas, barniai, tai paprastas jų palydovas. Tegu nemiega visi, kieno akyse daug ko įdomaus atsibuna. Yra paišukas, kuris gali viską nemiramu palikti, yra pavardės, liudytojų, kurie gali tiesą reikšti.

Išbalusiais regis atsitikimai, kad dabartinis kretingos galva duoda galvon ir primoka 25 rublius su vyno priedeliu, kad susitarius. Arba vardeliai: karvės, glytės, ulyčios, piemens, tai tik šešeliai, prieš tikrumą, netokiais vardais ar budais kovojama su netinkamais sau asmenimis.

I.

Nepasakysiu teisingai kurią dieną į Joniško kleboniją atvažiavo žmogus vežti kunigo prie ligonies. Ši žiema buvo gili, labai tankiai ištikdavo snieginės audros. Laikas pasitaikė tarp trečiosios Kalėdų dienos ir Naujų Metų (27-30 gruodžio). Kunigą vežė prie dviejų ligonių: į Jauneikių kaimą ir Linkaičių Petrutį.

Tenemano skaitytojas, kad tai aš apysakutę pasakosiu. Ne, galiu dargi pasakyti, kad tai atsitiko suvisu nesėnais, netgi 1913 metais. Susiruošę važiuoti dar ir šiuo laiku gyvenantis kun. M.

Atliko visą reikalą Jauneikiuos ir dumia į Linkaičius. Priėjo prie ligonies, čiupt, čiupt, užmiršo Dievą. Tutbut Jauneikiuos, mąsto kunigas. O lauke šalta, prisnigė. Kas gi tokiu laiku norės važiuoti į laukus, atsisveikinti su šiltu kampeliu. Mąsto kunigėlis, kaip čia atsikračius nuo kelionės. Juk neisi atlikinėti išpažinties be švenčiausio. O jis toli, kitame kaime.

— Ar nenuvažiuotų pusbernis—pasiulo šeimininkui.

— Kodėl ne.

Pusbernis kinko arklius ir išvažiuoja Dievo parvežtų.

* * *

Kas do sumišimas, sujudimas kilo Jauneikiuos išvažiavus kunigui. Preina viena moterėlė prie skobnies ir patėmija užmirštąją bursą. Šioji zinia umai paplito kaime, gal ir už kaimo ribų. Tuojau į ligonies namus pradėjo rinktis moterėlių kruvelės.

Bijo bursą pavartyti, juk tik kunigas gali ją palytėti. Suklaupė davatkėlės prie stalo. Kunigėlis atvažiuosias atsiimti. Laukia suklaupusios kunigėlio ir gieda dievo garbei:

“Duokim garbę ir malonę

Visą šlovę, dėkavonę.”

Kas tai įvažiuoja. Žinoma kunigėlis. Ir kokis buvo davatkėlių nusiminimas, kuomet vieton laukiamojo, grįžion įėjo pusbernis.

Davatkos nustebo, kad šits savo rankomis ims Dievą. Žinoma, neduoda.

— Kunigas liepė atvežti—teisinasi pusbernis. Pakvietė dešimtininką, jis visgi vyresnis.

Nežiurint dešimtininko vyresnybei, jam visgi drebėjo rankos, kuomet paėmė bursą. Neišturėjo nabagas, rankos atsisakė klausyti ir bursa krito žemėn.

Nusigando visi. Tuoju jį apspito moterėlės. Kad atsigynus, dešimtininkas tik mosuoja rankomis. Sulaukė geros valandėlės, paliko visus ir sprugo laukan. Žinokitės sau. Moterėlės bijosi paimti nuo žemės, negalima dalytėti. Patykojusis pusbernis, nertardamas gero žodžio griebė nuo žemės ir išbėgo laukan.

“Sakramente švenčiausis,

Dangus valgi saldžiausis.”

palydėdjo moterėlės.

Pusbernis pribėgo prie vežimo, atvertė pasostę, pakišo bursą, uždengė, o patsai atsisėdo pavirš visko.

Naujas sumišimas.

— Ant Dievo atsisėdo.

Moterėlės sukibo į pusbernį, išvertė jį sniegan.

— Kitaip negaliu—teisinasi pusbernis. Turiu vadeles laikyti. Rankom šalta, tarbelės neišturėsiu.

Bet ir moterėlės nesutinka.

Nenusimena nė pusbernis. Kunigėlis liepė, o tai reikia išpildyti. Tvėrė išnaujo, įsispraudė tarpkojin, suplakė arklius ir paliko alasuojančias moterėles.

Taip įsispraudęs Dievą, grįžta namon. Namiškiai senai laukia. Kunigas visgi neina pasitikti: batus prisems. Pusbernis įnešė priegrįžion, tuomet priklaupęs, kunigas paėmė į savo rankas. Atliko išpažintį, apdalijo švenčiausiu ir tuo viskas užsibaigė.

II.

Turbūt atsiras Joniškiečių, kurie pamena Ezikių Bogučiuonię. Tai buvo garsi vietos girtuoklė. Gėrė kaip tik įmanė, kiek tik galėjo. Vieną rytą ją rado palei Joniškį grabkrantėje negyva gulinčia, sako su pusbuteliu.

Reikia laidoti ir štai kunigų asmenyje velionė surado nemenkų užtarytojų. Pakasynomis rupinosi kun. D.

Kuomet atlydėjo į parapijos kalnelio kapus, tai susirinkusieji sodiečiai neleidė laidoti. Girtuoklė, viduryje laukų mirė, kunigo neaprupinta ir ilsėsis šventintoje vietoje. Neišturėjo parapijiečiai ir pravare atlydėjusius.

Minėtasis kunigas išgalvojo kitą išėjimą. Joniškio parapijoje randasi Jauneikių filija, kur yra kop-

lytėlė. Visi nutraukė tenai. Bet vietos kaimiečiai irgi nenori leisti. Tuomet kunigas D. įsako žmonėms nesipriešinti, atrakyti koplyčią. Tai atlikus jisai laiko mišias.

Kad suminkštinus parapijiečių širdis, kunigas ačiu savo darbštumui užmiršo, kad velionė pragėrė netgi gimtąją dubą. Ėmė velionę augštinti. Pasakojo josios vargingą gyvenimą. Be abejo, kiekvienas suprato ir supras nepavydėtiną girtuoklės buvį, bet kunigas ją augštino palaimintųjų skaičium.

— Ji vargo, kentėjo, buvo motina. Gal josios vėlė senai pas poną Dievą ant kelių sėdi,—graudina kunigas.

— Su puskvorte degtinės rankose—atsiliepia balsas iš koplytėlės.

Palaidojo, bet sodiečiai nerimauja. Jie išrinko komitetą, kursai turės viską pranešti Šaulių dekanui kun. Jasinskiui. Komiteto tarpan įėjo sodietis Pranas V. ir kiti. Pribuvo dekanas, kad viską ištyrius vietose. Atsilankė kunigas kaltininkas. Jis paaiškino, kad kitaip negali būti. Jis padarė ką reikėjo. Jeigu sodiečiams nepatinka, tai gali iškasti, bet tuomet įsimašys policija, kuri kaltininkus patrauks teisman. Rinkitės, sodiečiai: ar ramybę, ar teismai. Pagalvojo pastarieji, pakraipė galvomis, bet pabugę busiančios proceduros nusileido, tarytum nurimo, užslėpė savo širdyse neužsiganėdijimą.

III.

Meškuičių parapijoje 1913 metais gyveno kunigas, pusėtinas girtuoklis, melagis, kursai ačiu šiems savo gabumams atsidurė Kretingos vienuolyne savos valdzios nubaustas. Visų jo darbų-darbelių nė neišrokuosi, bet papasakosiu tiktai vieną.

Prie parapijos priguli 20 dešimtinių žemės. Esant derliui gaunama 40-50 purų, bet kunigas sakė parapijonams, kad iškuldavo nedaugiau trejatos. Iškilo teismas. Bet kunigui vis didesnė laimė, jisai tik tyčiojasi iš savo parapijiečių.

Kunigas mėgo mergelių, ką net ir gaspadinė patvirtindavo. Jiji apie tai ir pranešdavo parapijonams, skusdavo savo šeimininką. Vietos zakristijonas taipat nepataikavo kunigui, kursai apie tai žinojo, už ką jo pusėtinai neapkentė.

Zakristijonui prisieidavo tarnauti kunigui prie mišių. Vieną kartą, kuomet kunigas išėjo laikyti mišias ir jau kalbėjo “ministranturą,” tik staigu atsiskuko prie zakristijono taipat “nobožnai” kunigui padedančiam ir bac, bac, pasigirdo ore. Tai kunigas, apsirengęs mišioms laikyti su kamža ir stula pliekino veidus savo zakristijonui.

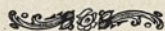
Manau nustebtų kiekvienas, pamatęs tokį prietikį. Nustebo ir esantieji bažnyčioje žmonės.

Žinia pasiekė dekaną, o taip kaip Meškuičiai randasi Šaulių dekanate, tai atsitikimą tardė kun. Jasinskis. Jisai užstojo kaltininką. Sakė, kad jeigu tą viską sužinotų vyresnybė, kad atsitikimo laiku jis laikė mišias, tai kunigui grėsianti katorga. Prašė, kad paliudytų, jogei veidan sudavė ne mišias laikant, bet tik dar einant jų laikyti. Iš gailėstingumo žmonės pasakė netiesą. Ačiu tam, kunigui prisiėjo tik Kretingą pamatyti.

Sn.

Draudeliai.

14-VIII-14.

PALAIKYK LYGSVARĄ.

—o—

Kiekvienas proto turįs gyvunas skirtingai išsiaiškina gyvenimo tikslą. O ką jau ir bekalbėti apie žmones, o ypač apie mokslo vyrus. Vienas tulus dalykus aiškina taip, antras—kitaip; pirmasis sako šitaip negerai, antrasis—gerai, antrasis tvirtina kaip tik atžagarai. Tretysis insivėlės ginčiuose priparodinėja, buk “rituojas akmuo neapsamanoja”; ketvirtas vėl bando faktą sumušti sakydamas, kad “gulys vilkas pastimpa.” Ir taip eina begalinis nuomonių skirtumas.

Idant išvengus vienpusiškumo, reikia pasilikti lygsvaroje. Kėblumas yra tik tame, jog sunku nūmanyti, kaip to lygsvarumo laikytis.

Geriausiai lygsvarą tik tuomet galima išlaikyti, kuomet ypata netampa, figuriškai kalbant, akla kieno-nors nuomonių pasekėja. Jeigu, daleiskime sau, tulo mintintojo viena-antra nuomonė pasirodo teisinga, tas dar nereikia, kad visos kitos jo mintys yra be klaidų. Ypata, kuri akiai paima, pasisavina tokio mintintojo mintis, tankiai nesilaiko lygsvaros. Visuomet reikia taškytis, irtis nuosavame luotelyje. Nereikia jį supčioti, linguoti. Reikia atminti lygsvarą. Gyvenimo bėgis yra šiurkštus, vingiuotas. Jame randasi akmenynų ir kelmynų. Reikia saugotis, idant pakliuvus į tuos akmenynus neiškrypus iš lygsvarinogo kelio.

Omenyje reikia turėti lygsvaros dėsnius ir nesiduoti naktinėms audroms įsukti prieblandose; tamsybėse; antrą pusę vertus nereikia leisti rytiniam pazarui pakelti prie neatsargaus, lengvo ir greito užsitikėjimo.

Reikia atminti, kad gyvename geriausiuose pasaulio laikuose. Nemandagu per daug augštai šokti ir net girtis bei didžiūotis “didele savo galva.” Nereik užmiršti lygsvaros ir šokti tik tiek, kiek galima.

Kartais pasitaiko, kad gyvenimo vilnįs pasiseki-

mą ir laimę visuomet neša prieš kalną. Tamsus-gi, nelaimės ir nėpasisekimus nešas vanduo sriauniai tryškia į pakalnę. Reikia irtis, taškytis ir iš visų pąjėgų laikytis, idant nepakliuvus ton nepalaimos srovėn. Čia priseina stovėti abiejom kojom tvirtai, laikyti irklus rankose ir tēmyti, idant nepalaimos bangos neišmuštų iš lygsvaros.

Mažytis luotelis umai apverčiamas. Gyvenimo bangos gali greitai sutrupinti jį į šipulius. Iš to pasidarytų dideli nuostoliai ir pavojus. Vien-tik neapsvaigusi galva, tyras protas ir tvirtas charakteris gali iškėravoti valtėlę nuo uolų ir nusiirti anapus upės prie palaimos uosto. Čia priseina pačiam valtėlę kėravoti ir irtis, taškytis per chaosišką prataką—gyvenimo verpetingą srovę.

Kiekvienas esame gyvenimo kelionėje. Tik tuomet busime pasekmingais keleiviais, kuomet bekeliaudami laikysimės lygsvaros.

Yra daug tokių, kurie nesilaiko šios lygsvaros. Gyvenimo šalitakiai yra apkloti tų keleivių liekanomis, kurie bekeliaudami nesilaikė lygsvaros ir todėl pražuvo.

Nėr ko per daug tikėti ir tuliems mokslavyriams. Pačiam reikia studijuoti, tyrinėti ir gyventi savo protu. Įvairūs mokslininkai laikos skirtingų nuomonių, todėl juos sekdamas nežinotum nē kurio reikia klausyti. Štai istorija kalba apie tokį keistą atsitikimą.

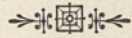
Priestley'o, oxygeno atradėjo sesuo, ponija Finch, buk sirgusi džiova. Jos gydytojas, Beddoes, matydamas, kad tyras oras ligonei negelbsti, paliepęs apsigyventi karvetvartin. Ką ligonė, girdi ir padariusi. Ji ten gyvenusi per žiemą 1799 m., ir per vasarą 1800 m. Galop ji užreikusi, buk su karvėmis kentėjusi šaltį ir kvėpavusi tvankų orą. Dabar, girdi, esanti gera karvių draugė.

Greitai tikėdami tuliems pasakymams kartais dąsileidžiamė stambių klaidų. Yra manoma, buk per Adomo ir Jievos, pirmų žmonių papildytas nuodėmės, žmonės tapę nuodėmingais. Vienok yra priparodoma, kad ši nuomonė yra klaidinga. Štai dr. Langdon, žymus Assirijos tyrinėtojas, rado senoje babyloniečių kalboje užrašą, iš kurio išskaitęs, kad Nojus, tvano didvyris, buvo savo pačios gundomas valgyti uždraustąjį vaisių. Tas reiškia, kad ne Adomas valgė uždraustąjį vaisių, bet Nojus. Toliau iš užrašų išskaitė, kad nebuvo obelis, bet kasiškas medis. Užrašuose taipgi pažymima, kad “žmogaus puolimas” atsitikęs po garsiajam tvanui, Dr. Langdon sako, kad sameritonų užrašai šimtmečiais senesni už žydų, nes pirmesnieji anksčiau buvo pakilę civilizacijoje. Tokį mišinį dr. Langdon aiškina tuo, buk žydai, nurašinėdami tvano legendas iš babyloniečių

uzrašų, sumaišė Nojų su Adomu ir klaidingai gundijimą prikerė jo pačiai—Jievai. Bet ar tokiam dr. Langdon'o tikrinimui galima tikėti? Prisilaikydami lygsvaros turėtume pirmiau nuodugniau patįs dalykų stovį ištyrinėti.

Gyvenime, nuomonėse, pasielgimuose ir protavime lygsvara yra neatbutina. Todel, idant butume maž-daug teisingais, laikykimės lygsvaros.

J. J. Čižauskas.

KLERIKALIZMAS IR JO VAISIAI.

—o—

Palaikymui Romos religijos—reikalingas klerikalizmas. Be klerikalizmo ir religija nepajiegia tinkamai bujoti. Kartu su klerikalizmu traukiasi ir fanatizmas. Pastarasis užkerta kelią visapusiškam mąstymui ir verčia minias klausyti auteritačių šventai pildyti jų paliepimus.

Klerikalizmas yra tai, trumpai kalbant, neapribuota kunigų (gr. kleros) įtekmė žmonėse. Per amžius kunigai netik neva skelbė Kristaus mokslą, bet daugiau stengėsi paimti minias savon globon, stengėsi visame-kame vadovauti miniomis. Toks minios atsidavimas kunigijai ir esti klerikalizmas. Kad nė klerikalizmas, nė tikėjimai neturi papėdės, tai galėsima kiek aiškiau suprasti beskaitant moksliskus ir filosofiskus veikalus. Apie tai čia bandysiu nors trupučiuoką pakalbėti.

Žemė pati liudija geologams, jogei milijonai metų turėjo praslinkti, kolei ji tapo įvairios rūšies gyvių ir želmenų motina. Kas tik auga ir ima maistą iš žemės ir oro mokslininkų akyvaizdoje yra gyviai. Tad moksliskai į dalykus žiurint želmenija priklauso prie gyvijos.

Gyvybė egzistuoja tik biosferoj-gyvybės valstijoj. Išlaukinėj biosferos arba gyvybės valstijos pusėje gyvybė negali apsirėkšti. Tas viskas nusiduooda pagal gamtos dėsnius. Suprantančiam tuos dėsnius dalykas ir be paaiškinimo yra aiškus. Kadangi rašinelis yra trumpas, todel atkreipsime kiek daugiau domos tik į žmogų ir apbudinsime tas mintis, kurios apeina religiją.

Pagal evoliucijos mokslo priparodymus žmogus yra išsivystęs iš žemesnės gyvių formos. Kiek laiko tam ėmė—nėra žinoma. Tečiau nėra abejonės, jogei praslinko milijonai metų. Šiai teisybei, kurią mokslininkai aktyviai ištyrinėjo ir priparodė netik kad priešinosi kunigija, bet ir ją garbinančios minios. Kunigija, neatšizvelgdama į geologų priparodymus, kad žemė yra jau apgyventa milijonus metų, vis dar tebeapasakoja žmonėms apie biblišką pasaulio sutvėrimą į šešias dienas.

Yra priparodyta, kad žmogus paeina iš žemesniųjų gyvių. Apie tai nėra abejonės. Tečiau manau nesu-

klysiu pasakęs, kad ir žemesnieji gyviai išsivystė dar iš žemsnių. Ir taip besileisdami žemyn atrandame, kad kolkas—visa gyvija išsivystė iš gyvybės pamato arba protoplazmo. Iš to mąstančiam yra aišku, kad gyvių veislių niekas specialiai nesutvėrė antrą pusę vertus niekas neturėjo tokios galės tai sutverti. Iš to irgi aišku, kad žmogaus kelionė į šį žemės kamuolį buvo begalo sunki, įvairi ir ėmė daug laiko. Kuomet jis pasiekė barbarizmo laipsnio, tuomet mažu-pamažu pradėjo žingeidutis pasauliu, kuriame jis gyveno.

Šiame civilizacijos periode randasi geras asmenų nuošimtis, kurie turi visiškai mažą supratimą apie visatą, josios dėsnius. Ko galima buvo reikalauti nuo primityvio žmogaus? Jam visa gamtos misterija buvo neaiški, nesuprantama. Jis tuojau susitiko su kova už buvį, kuri privertė jį irtis per gyvenimo jures linkui geresnes ateities kranto.

Gyvenant žmogui ant žemės ir matant įvairius apsirėškimus visatoj, kilo paklausos: "Kaip žemė susitvėrė? Iš kur aš atsiradau? Iš kur kiti gyviai paeina? Kodel saulė šviečia diena, o menulis apsikaišęs žvaigždėmis nakčia?"—Šioms paklausoms jis jieškojo atsakų temydamas įvairius gamtos apsirėškimus. Tečiau negalėdamas jų kitaip išsiaiškinti, priėjo prie to, kad turi buti kokis nors asmuo, kuris tą viską valdo. Žmonės taip sanprotaudami sutvėrė dievus, o toliau ir religijas. Pastarosios nebeapsiėjo be tam tikrų asmenų, kurie mokino žmones, kaip reikia priderančiai garbinti dievus. Ilgainiui išaugo dieviška valdžia, kuri, pasak istorijos padėjo pamatus ir svietiskai valdžiai. Abidvi valdi stengėsi palaikyti žmones savo globoje. Laikui bėgant žmonės mainė svietiską valdžią, jie permėnė ir savo tikėjimus, o kartu persimėnė ir dvasišką valdžią. Ant galo įsigalėjo Kristus tikėjimas su puikiai organizuota valdžia. Šio tikėjimo platintojai visomis jiegomis bando nepaleisti žmonių iš po savo globos. Iš to ilgainiui išsivystė klerikalizmas.

Galima butų daug ką papasakoti apie klerikalizmo vaisius. Tečiau reikėtų parašyti daug ilgesnį straipsniuką. Čia nors aplamais bruožais bandysime apibudinti tulus klerikalizmo vaisius.

Minia, budama po prietarių skraiste, buvo ir tebėra nuolanki kaip svietiskiemis, taip ir dvasiškiems valdovams. Pastarieji yra valdžios įrankiu, su kuriuo palaike minią tamsybėj. Ar yra kada girdėta, kad kunigija butų pasipriešinusi valdžiai? Niekuomet. Ji skelbia savo "avelėms," kad valdžia ir kunigija paeina nuo Dievo. Jei kas išdrįs pasipriešinti jom, priešysis pačiam Dievui. O neapsišvietusioji minia tiki į tai ir leidžia save apgaudinėti bei pajuokti.

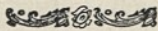
Skelbimui prietarių yra statomi dievnamiai ir kitokios įstaigos. Taipat įsteigiama mokyklos, kuriose mokina jaunus vyrucus tų prietarių skelbimo. Na, da-

bar nors valandžiuke apsisotję pamintykime, kokia iš to viso nauda? Ar šios įstaigos nors kiek rišasi su realių gyvenimu? O, sakysite, kas būtų iš žmonių, jei jie neturėtų religijos ir tokių vietų, kuriose būtų aiškinama ir mokinama doros; pagaliaus kas atsitiktų su jų vėle (dušia)?

Kaslink vėlės, tai galima atsakyti šiaip; *Vėlė nėra jokių materialiu kumu ir žmogus, kaip jis nesistengtų, negali jai pagaminti gerą ar blogą gyvenimą po mirties.* Kalbant apie dorą kyla paklausa, kam ji yra skelbiama. Aišku, kad paprastieji žmonės. Ir valdžia, ir patys jos (doros) mokytojai dora mažai tesirupina. Tai yra faktas, kurį liudija pati istorija. Prisimena vieno mokslavrio pasakymas, kad istorija yra parašyta ne rašalu, bet krauju. Nors tai figuriškai, tačiau teisybę pasakytą. Jei atskleidžiame tautų istoriją, ten nuo pat pradžių iki pabaigai kalbama vien tik apie kares. Ir kas jas surengė? Ar tie, kurie yra mokinami doros, ar tie, kurie jos mokina? Aišku, kad jos mokintojai. Kas inkviziciją įkurė? Jeigu istorija būtų parašyta iš prastų žmonių gyvenimo, tai joje būtų išdėstyta kova už buvį, laipsniškas žengimas pirmyn.

Daleiskime kunigai mokino lietuvius doros net per penkis šimtmečius, vienok apart prietarų iš to lietuviui daugiau nieko neišmoko. Butų daug geriau, jeigu bažnyčios virstų mokyklomis, o kunigai—mokytojais. Tokiose mokyklose žmonės galėtų pasimokyti gyvenime reikalingų dalykų, iš ko apturėtų didelę sau naudą. Dabar užlaiko bažnyčias, iš kurių ambonų kunigai skleidžia prietarus, plėtoja klerikalizmą ir laiko žmones tamsume bei prietaruose. Neveltui tad yra 45% tų lietuvių, kurie nemoka rašto. Pirmiausiai turime pasiliuosuoti nuo kunigų įtekmės, nuo klerikalizmo, patys rupinkimės apšvieta, o beraščių skaičius žymiai sumažės. Tik atskratę nuo kunigų globos, atsikratysime nuo klerikalizmo, o podraug ir nuo tamsumo. Į klerikalizmą tad prisėina žiūrėti, kaip į tamsinimo ir prietarų šaltinį. Kuo greičiau tas šaltinis išdžius, tuo žmonija galės liuosiau atsikvėpti.

J. Naujalis.

EDGAR ALLAN POE, 1809-1840.

Tauta be literatų, tauta be dailininkų, be filosofų, be mokslininkų, be pedagogų, be minių vadovų,—tai medis be šakų. Tik literatai, dailininkai, filosofai išauklėja ypatingą tautos dvasią, ypatingą žmonių kultūrą. Kiekvienas žmogus gerisi kitos tautos žmonių kultūra nežiurint to, kaip ji būtų primityvė, netobuli. Nudien muzėjuose gerimės aigyptiečių dailės nuotru-

pomis, gerimės graikų dailės liekanomis ir gerimės romėčių netik ypatinga dailė, bet ir instatymais, kuriuose jie parašė, sutvarkė. Jeigu yra ypatinga, žingeidi dailė bei literatūra, be abejo tos ypatos, kurios pagamino tąją dailę, tąją literatūrą—turėjo būti dar ypatingesnės. Nors palyginamai trumpame priešinėlyje, visgi bandysiu pažvelgti į gyvenimą ir darbus į vieno iš didžiųjų Amerikos rašytojų—poetų—*Edgar Allan'o Poe*. Šis žmogus pasižymėjo netik savo raštais, eilėmis, apysakomis, bet dar ir ypatingu gyvenimu. Čia bus pravartu šį-tą apie jo gyvenimą ir darbus papasakoti.

Poe gimė Bostone, 19 d. sausio, 1809 m. Jo tėvas paėjo iš Baltimorės ir buvo sunumi revoliucionieriaus-patrioto, kuris, berods, buvo airiškos kilmės. Jojo motina buvo angliškos kilmės. Abu tėvai prigulėjo prie teatralės kompanijos, kuri vaidino Bostone. Trims metams praslinkus nuo Poe gimimo, mirė jojo motina Richmonde, Virginijos valstijoje. Mirdama paliko tris kudikius. Du, berods, pasiliko prie tėvo, o Edgarį pasiėmė p. John Allan'as, pasiturintis škotas. Edgar'is augo pilname pertekliuje ir laimėje. Vaikas buvo dailaus sudėjimo ir nepaprastai gražiaus veido, kuo netik auklėtojas Allan'as bet ir jojo giminaičiai bei pažįstami tankiai pasigerėdavo.

Kuomet Poe sulaukė septynis metus, jojo auklėtojas nuvežė jį į Angliją ir įstatė į mokyklą viename Londono priemiestyje. Prabuvęs čia penkis metus sugrįžo atgal į Richmondą, Ameriką, pas savo auklėtoją, Allan'ą. Sulaukęs septyniolikos metų, melancholijos apsuptas, vienok daug žadąs jaunikaitis, instojo Virginijos universitatėn. Čia jis mokinos kalbų, buvo geras atletas ir sportsmanas. Po tulam laikui Allan'as turėjo išimti jauną Poe iš universitatės, nes jis bekazyrudamas prisidirbo daug skolų, kurias Allan'as turėjo apmokėti.

Toks Allan'o pasielgimas, matyt, labai nepatiko Poe. Vieną dieną Poe išspruko iš savo auklėtojo Allan'o namų, atvažiavo Bostonan, anonymskai išleido nedidelę—keturių dešimčių puslapių—kningelę—*Byroniška Tamerlane ir Kitos Poemos* ir po slapyvardžiu instojo kareivijon. Poe taip pasielgęs paleido paskalus, buk jis išvaziavęs Graikijon pagelbėti jiems kovoti už liuosybę ir neprigulmybę ir praleidęs tulą laikotarpį Peterburge (Petrograde). Po tulam lakui vienok pasisekė auklėtojui Allan'ui susekti savo auklėtinio sumėtytus pėdus.

Allan'o rupestimi paliuosavo Poe iš kareivijos ir instatė jį West Point militarėn mokyklon. Poe prabuvo čia keletą mėnesių ir galop tapo paliuosuotas už disciplinos nepildimą ir kitus darbelius. Auklėtojas Allan'as labai perpyko ant Poe ir grieštai atsisakė toliau Poe šelpti. Jaunikaitis, vos dvidešimt du metu teturėdamas, turėjo toliau irtis savomis spėkomis.

Neturėdamas nieko geresnio po ranka, atkreipė visą dėmesį į literatūrą. Tuo laiku Amerikiečių spauda mažai teapmokėjo literatams už jų raštus, todėl ir Poe turėjo labai skurdžiai gyventi. 1833 metuose Baltimorės savaitinis laikraštis, *The Saturday Visitor*, paskirė dovaną šimto dolerių sumoje už geriausiai parašytą apysaką. Poe tuojau pasiuntė apie pusę tuzino apysakų. Už *A. M. S. Found in a Bottle* Poe gavo pirmą dovaną. Be to novelistas, John P. Kennedy, labai užsiinteresavo Poe, surasdamas jam darbą žurnalizmo srityje. Toliau berods jis suteikė Poe drapanų ir maisto. Poe dabar gyveno su savo teta ponija Clemm, kuri turėjo mažą dukrelę Virginia. Po dviejų metų Poe išvažiavo į Richmond, kur jis pagelbėjo redaguoti *Southern Literary Messenger* magaziną. Beveik tuo laiku jis apsigyveno su Virginia Clemm. „Ji buvo tik kūdikis,—sako profesorius Alphonso G. Newcomer—vos keturiolikos metų, bet Poe, kuris beveik šventai guodavo moteris, mylėjo ir pasišventusiai pergyveno su ja vargingas dienas, kentėjo nuo daug ligų net iki jos mirties, kuri nukirpo jo moteries gyvenimo siulą vienuoliktose metuose po vestuvių, o netrukus po tam ir jo paties*.)”

Aštuoniolika mėnesių Poe praleido Richmonde, o po tam persikėlė į Philadelphia. Čia jis redagavo *The Gentleman's Magazine* ir *Graham's Magazine* per ištisus septynis metus. 1844 metuose nuvažiavo į New Yorką ir apsigyveno Fordhame. Vos trys metai nespėjo praslinkti, kaip čia numirė jojo moteris. Jis palydėjo ją į kapus apsiautęs militare apsiauta, kuria laike ligos jo moterė buvo užsiklojusi. Belydėdamas į kapus moterį pats pagavo šaltį, nuo ko prisėjo baisiai sirgti. Teisybė, jis iš to pagijo fiziškai, bet jokių būdu negalėjo pasitaisyti protiškai, dvasiškai. Moteries mirimas tai buvo nepaprastas ir nepakeliamas Poe smugis. Jis nudnumą, nušiminimą ir sąžines krimtimą bandė paskandinti alkoholyje ir opiume. Taip besielgdamas visai prarado lygsvarą, spėkas ir sąmonę. Pasikamavęs vos porą metų ir pats Baltimorėje numirė 1849 metuose, vos keturių dešimčių metų amžiaus.

Poe neturėjo tvirtos valios. Nors buvo tokių žmonių, kurie norėjo draugauti su Poe, jis vienok nepageidavo turėti daug draugų. Profesorius Newcomer sako, jog jis buvo niekeno geru draugu. Toks jo, sakysiu, vienuoliškas budas jam daug pakenkė. Šiaip Poe turėjo veiklų protą, buvo logiškas savo mąstyme, nors kai kada per daug vargino save spekuliacijomis. Retkarčiais nesilaikydavo pirmesnių savo išsireiškimų bei nuomonių, o dar pasitaikydavo ir taip, kad jis net kontradiktavo savo pasakymams bei kitą kartą išreikštoms nuomonėms.

*) *American Literature*, by Newcomer, p. 114.

Kaipo kritikas Poe atliko labai svarbų darbą. Jis savo kritika daug prisidėjo prie amerikiečių literatūros išstbulinimo. Vienok ir šiame darbe nėapsiėjo be stambių klaidų. Jis savo kritikoju buvo labai atviras ir drąsus, o toji jo drąsa neretai peržengė kritiko ribas. Tas jam, žinoma, garbės nedarė. Paveizdon, jis Longfellow'ą išvadino plagiaristu. „Žmogus, sako profesorius Newcomer,—kuris gali parašyti straipsnį apie *Longfellow'ą ir kitus plagiaristus*, matomai negali įgyti minios simpatiją ir užaujautą.” Nors jis ir skaudžiai barė kitus už plagiarizmą, tačiau, ir kas svarbiausia, pats nuo to toli gražu nebuvo liuosas. Tą jam kiek kartų prirodė tuli Amerikos rašytojai-poetai-kritikai. Gerai Poe kritiškai veikalai yra jo straipsniai *Apie Poe-tiškus Principus* ir *kompozicijos Filosofija*. Kaukas

LAUKĖ PROGOS.

UOMET du pešasi, trečias iš to pasinaudoja—sako sena patarlė. Šią patarlę galima pritaikyti tuloms viešpatijoms, kurios nori pasinaudoti, arba jau ir naudojasi iš dabartinės Europos tautų karės.

Graikija jau senai dantis sukandusi laukia geros progos pulti ant Turkijos ir galutinai sutrinti jos galybę bei nusikratyti jos priespaudą. Rumunija laukia Austrijos susilpnėjimo ir mano atgauti tulas kolonijas bei apvalyti tautą nuo Austrijos elementų bei jos įtekmės. Už tai tarp augštųjų Rumunijos valdininkų ėjo smarkūs ginčiai ir yra spėjama, buk net karalius mirė iš priezasties karei sympatizuojančių valdininkų. Italija irgi laukia geros progos. Ji ginkluojasi, ruošiasi prie karės, laukia Austrijos nusilpimo ir tada mano ją užklupti, reiškia, pasinaudoti josios silpnumu, ir atkirsti nuo jos tulus žemės plotus ir jures. Austrija yra tvirta. Ji su Vokietijos pagelba tvirtai laikos prieš savo priešus. Italija tai matydama, nors ir esti šalies gyventojų verčiama, spiriama paskelbti Austrijai karę, vienok kol-kas ji dar to nepadarė. Prisibijo per greitai kištis karėn, todėl laukia geresnės progos užklupti Austriją.

Rytuose įvyksta dar svarbesnių nuotikių. Japonai, matydami bei nujausdami tulos tautos siplnumą, ilgai nelaukdami tuoj iš to pasinaudoja.

Kilus tarp Vokietijos ir talkininkų karei, japonai pasinaudojo taja puikia proga. Jie atėmė nuo vokiečių *Shantung* teritoriją ir tokiu būdu praplatino savo ribas. Be ribų praplatinimo dar šioji teritorija atvėrė japonams kelią į Chiniją.

Kuomet visa Europa suliepsnojo, didžiausios ir stipriausios tautos yra užimtos naminiiais reikalais, tuomet Japonija nusprendė pasinaudoti šia proga. Ji užklupo nors ir begalo didelę, bet labai primityvę ir silpną Chiniją. Japoniečiai numanydami, jog kitos tautos vargu bau užprotestuos prieš jų besąžinišką pasikėsimą ant chiniečių savivaldos ir neprigulmybės, pareikalavo iš chiniečių, kad pastarieji leistų jiems šeimyninkauti Chinijoje. Japonai pasiuntė chinams visą rinkinį reikalavimų, kuriuos chinai turi išpildyti. Tarp reikalavimų atrandame, jog japonai nori, kad chinai pusę amunicijos ir ginklų turi pirkti nuo Japonijos ginklų ir amunicijos dirbėjų. Toliau reikalavo, kad Chinija, nepasiklausus Japonijos, negali skolintis pinigų. Chinija turi priimt tūlą japonų skaičių, kaipo tarnautojus, policijos departamentuose. Chinija turi leisti sujungti tulus Mandžurijos ir Chinijos miestus geležinkeliais, k. v., Wu Chang su Kiukiang, Nanchang su Hangchow ir Nanchang su Chiaočan. Japonai turi turėti pilną teisę platinti religiją Chinijoje. Chinija, be Japonijos leidimo, negali išranduoti kitoms tautoms savo priplaukas.—Tai tik keli iš svarbesniųjų reikalavimų, kuriuos japonai pakiešo chinams.

Iš reikalavimų matome, kad japonai nori veik neapribuotai šeimyninkauti Chinijoje. Kas-gi nori, kad jų šalyje šeimyninkautų neprašyti svečiai. Kas-gi pageidauja turėti savo šalyse nepageidaujamus kontrolierius. Suprantama, niekas to nenori. Nenorėjo to ir chinai. Bet japonai nuo savo reikalavimą neatsisakė. Tarp šių dviejų šalių valdininkų kilo įtemtas ginčas. Tolyne dalykai ėjo aršyn ir galop japonai, už neišpildymą jų reikalavimų, pradėjo grąsinti chinams kare.

Čia aiškiai matome, jog japonai mindo chinų tiesas ir prievarta lupa nuo jų neprigulmybę. Kitos tautos, užimtos naminiiais reikalais, visai neatkreipė domos į tokį japonų savališkumą. Tik Suvienytos Valstijos protestavo prieš tai, bet japonai mažai domos teatreipė į tuos protestus. Jie pasinaudodami proga, prispyrė chinus išpildyti jų reikalavimus, o jei to nepadarys, tai paskelbsią chinams karę. Persigandę chinai, drebėdami iš piktumo vienok išpildė svarbiausius japonų reikalavimus.

Tokia savo prievartos politika Japonijos valdžia žymiai sustiprina savo valstiją. Kuomet Japonija auga, tvirtėja, tuomet negali užpakalin pasilikti ir Suvienytos Valstijos. Gali ateiti toks laikas, kuomet ir jos bus priverstos pasirokuoti su Tokijos valdžia. Turime neužmiršti, kad vos metai atgal Suvienytos Valstijos turėjo daug nesmagumo delei šioje šalyje apsigyvenusių japonų. Tuomet Californijos gubernatorius uždraudė toje valstijoje gyvenantiems japo-

nams įgyti nejudinamojo turto. Toks gubernatoriaus instatymas apribavo ypato laisvę. Japonijos valdžia prieš tai smarkiai užprotestavo. Tarp Suvienytų Valstijų ir Japonijos santikiai tapo labai intempti ir buvo kalbama, buk galinti iškilti net karė tarp šių dviejų viešpatijų. Šį klausimą vienok pasisekė išrišti ramiu budu, be karės.

Japonijos sutvirtėjimas šiai šaliai yra netik negeistinas, bet net blėdingas. Pasitaikius gerai progai Japonija gali taip-pat užklupti Suv. Valstijas, kaip ji užklupo Vokietijos kolonijas ir Chiniją. Sutvirtėjus Japonijai, jai nebutų persunkiausiai atimti nuo Suvienytų Valstijų Philippinų salas. Iš to aišku, kad Japonijai einant tvirtyn, Suvienytos Valstijos jokiu budu negali jai užsileisti, nes atžagarai gali kada pasijusti labai kėblame padėjime. Suprantama, nėra geistina šaliai išmokėti milijonus už ginklus, bet jeigu kitokiais budais negalima butų apsaugoti šalį ir žmones nuo užpuolimo, be abejo, reikia griebtis kadir pastarojo, nors ir labai peiktino, budo apsisaugojimui nuo užpuolikų. Suvienytos Valstijos nenori kariauti, tečiau jos turi daboti, kad jų silpnybe kitos tautos nepasinaudotų.

Dulcis.

KVĖPAVIMAS.

Už ypato sveikatą nėra svarbesnio dalyko. Gerai tas žmogus apvertino sveikatos vertę, kuomet pasakė, kad tik sveikame kune yra sveikas protas. O kuno sveikata vyriausiai priguli nuo apsišvietimo, nuo sveiko proto, nuo savęs pažinimo ir apvertinimo. Garsusis Amerikos filosofas ir mokslininkas, B. Franklin'as, pasakė, jog žmonių sveikata, yra žmonių turtas. Pasiremdamas šiuo principu ir bandysiu šiame trumpame piešinėlyje pagvildinti tai, kas yra reikalinga, idant turėti sveiką kuną ir, pasak mokslininkų, sveiką protą. Čia bandysiu nors trumpai pakalbėti apie kvėpavimą.

Kiekvienas sutvėrimas jam nejudant kvėpuoja. Kitaip sakant, sutvėrimas atlieka kvėpavimo funkcijas be specialių pastangų ir žinojimo. Paėmus tai domon rods apie kvėpavimą nėra ką įdomaus pasakoti. Rods visiems, ir kaimo bobelėms, yra žinomas dalykas. Vienok ne taip viskas yra. Kvėpuoti reikia neautomatiškai, bet tikslingai. Nuo atskančio kvėpavimo priguli netik ypato plaučių, bet podraug ir kuno sveikumas.

Visiems yra žinoma, kad retkarčiais žmonės pravėdina nedevejamas drapanas. Tai daro su tikslu apsaugoti jas nuo kandžių ir kitų vabzdžių, kurie su-

naikna drabužius. Kaip pravėdinimas apsaugoja drabužį nuo vabzdžių—gal klausime. Atsakymas visai lengvas. Saulės spinduliai ir oras užmuša kenksmingus vabalėlius ir tokiu būdu apsaugoja drabužį nuo sugadinimo. Čia reikia įsitęmyti, kad pravėdinami drapanas visuomet stengiamės pravėdinti jas kuogeriausiai. Jeigu, daleiskim, drapanų punda ir padėtume priešais saulę, visgi josios spinduliai neinstengtų pereiti kiaurai per visas drapanas ir užmušti kandes. Nors gal šis principas paprastiems žmonėms yra nežinomas, vis-gi jie iš praktiško patyrimo žino, kad norint gerai drapanas pravėdyti visuomet reikia jas dailiai ištiesti priešais saulę.

Be kvėpuodami vėdiname netik plaučius, bet visus vidurius. Be išvėdinimo jie absoliutiškai negali būti. Turime neužmiršti, kad viduriuose randas nesuskaitoma daugybė mažutyčių mikro-organizmėlių arba bakterijų, kurios žadina visokias ligas. Tyras oras neapsakomai greitai nuodija, žudo tas bakterijas. Benaikindamas jas, tankiai apsaugoja asmenį nuo pavojingų ligų. Štai, paveizdon, kuomet susergera ypata džiova, gydytojai tokią ypata siunčia, arba, teisingiau sakant, pataria apsigyventi ten, kur oras yra tyras, neužnuodytas, be kenksmingų bakterijų. Prie to tokiam asmeniui daktarai visuomet pataria giliai kvėpuoti. Gal klausime, kam jie tai daro. Atsakymas yra labai paprastas. Tyras oras naikina džiovą žadinančias bakterijas. Ko daugiau džiovininkas įtraukia tyro oro plaučiuose, to daugiau bakterijų nuo to nyksta. Ko daugiau nyksta bakterijų, to, suprantama, ligoniui yra sveikiau.

Toliau nieko nesakius apie kvėpavimą jau ir iš to, ką augščiau pasakiau, matome, kad tikslingai kvėpuojant visuomet galima stiprinti savo sveikatą.

Iš plaučių jokių būdu negalima iškvėpuoti visą orą. Jo juose pasilieka apie 1,000 ketvirtainių centimetrų. Paprastai kvėpuojant be minėto 1,000 ket. cen. oro, plaučiuose dar atsiranda apie 1,600 ket. cen. oro, kuris paprastai esti plaučiuose. Paprastu kvėpavimu įtraukiame oro apie 500 ket. cen., o užsispyrus be šio oro da galima juose įtraukti apie 1,600 ket. cen.. Iš to matome, kad sudėjus visus ket. cen. oro kruvon plaučiuose, po sunkaus įkvėpimo, gali rasti štai kiek oro: 1,000 ket. cen. to, kurio negalime iškvėpuoti, +500 ket. cen. to, kurį paprastai iškvėpuojame ir įkvėpuojame, +16,000 ket. cen. to, kuris palaikė plaučiuose lygsvarą, +1,600 ket. cen. to, kurį per didelį užsispyrimą tegalime įkvėpti—labu 4,700 ket. cen. oro. Tik tos ypatos, kurių plaučiai yra labai gerai išdirbti, gali įkvėpti tiek daug oro. Jei paprasto ugio ypata gali įkvėpti plaučiuose apie 3,000 ket. cen. oro, galima sakyti, jog turi pusėtinai išdirbtus plaučius.

Vidutinio ugio asmuo, pagal visapusišką apmokavimą, per parą sukvėpuoja apie 10,800 litrų, arba 375 ket. pėdas, arba 10,800,000 centimetrų oro. Toji ypata, kuri stengiasi giliai kvėpuoti, gali sukvėpuoti net du kart tiek oro. Iš to turi paaiškėti bent pora dalykėlių. Viena, jog asmens plaučiai atlieka daug darbo, o antra, kodel asmuo užtrokšta saugiai uždarytoje skrynioje arba kambaryje. Idant kambaryje esantis oras visuomet būtų tinkamas kvėpavimui, vasaros metu kambario langai turi būti visuomet atdaryti, o žiemos metu reikia kambarį išvėdyti bent kartą į dieną.

Įkvėpuotasis oras daug kuo skiriasi nuo iškvėpuotojo. Pirmame yra daugiau oxygeno, kuris yra labai reikalingas smens kraujui; antrame yra apščiai angliarugštis, kuri migdo, nuodija ypatos kuną, todėl yra labai blėdinga.

Jei, daleiskime, keletas vyrų susirenka viename saugiai uždarytame kambaryje, ten oras pasidaro tvankus. Kodel?—gal klausime. Todėl, kad vyrai sukvėpavo ore esantį oxygeną, o jo vieton iškvėpavo nuodingą angliarugštį. Iš to yra aiškus išvedimas: reikia kambario langus turėti atdarus.

Kvėpuoti galima pilvu arba krutine. Žinoma, geriau kvėpuoti, taip sakant, krutine, bet retkarčiais, jei norime savo vidurius gerai išvėdyti, turime kvėpuoti ir pilvu. Ypač reikia abejopai giliai atsikvėpti einant gultų ir atsikėlus. Toks gilus kvėpavimas sujudina netik vidurius, bet ir kraują.

Moteris bei merginos suvaržo pilvą drapanomis, todėl jos visai negali pilvu kvėpuoti. Tas joms neina ant sveikatos. Tyrinėjimais parodė, kad per ilgą laiką drapanomis save besivaržydamos moteris bei merginos praranda, arba, geriau sakant, sunaikina tulus kune esančius organus. Hygieniškiausia būtų, jei moteris bei merginos drapanomis perdaug nevaržytų savo kuną. Ant galo reikia pasakyti, jog ko tik daugiau ir giliau kvėpuosime tyru oru, to ir didesnę naudą turėsime.

Spėras.

“Kalba yra protui,—sako Hamiltonas,—kai išlanka tuneliui.”

Yra daug įvairių mokslo apskelbimų, kurių vieni labai ilgi ir filosofiški, antri labai trumpi ir paprasti, kuris jų tinkamiausias—kėblu spręsti. Pasak dr. Carus, teisybė yra labai paprasta. Mes jos kartais nematome vien tik jos paprastumo delei. Jei priimtume šią mintį, kaipo taisyklę, todėl turėtume priimti tąjį mokslo apskelbimą—definiciją, kuri esti trumpiausia. Gal trumpiausiajį apskelbimą mokslą anglų mintintojas ir pedagogikas Herbertas Spencer'is. Jisai sako: “Mokslas yra organizuotas žinojimas.”

Iš Gamtos Mokslu Srities

KARŠTLIGĖ IR CHOLERA.

—o—

Ligos yra tai nematomas žmonių priešas. Štai iš vakaro žmogus sveikas, linksmas, ant rytojaus jau jis serga tula pavojinga liga. Mąsto toks žmogelis, kaip jis taip greitai galėjo susirgti. Reikia žinoti, kad liga niekam į dantis nežiuri. Ji užpuola bile asmenį, kuris tik nežino, kaip nuo jos apsisaugoti.

Kaip yra žinoma, nuo ko paeina lietus, debesiai, kaip pasidaro vėjai, taip lygiai yra žinoma ir tai, nuo ko paeina ligos. Jau nudien augštai civilizacijoje pakilusiose šalyse nepasitaiko epidemijų. Tik tamsus žmonelius ligos nepaliauja kankinusios, žudžiusios. Paveizdon, Azijoje, Rosijoje gyventojai tankiai serga cholera. Vokietijos gyventojai niekuomet neserga šia baisia liga. Vokietijos ribos susieina su Rosijos ribomis. Jeigu Rosijos gyventojai serga cholera, tai aišku, kad turėtų ja sirgti ir Vokietijos, bet jie, kaip tik priešingai, neserga, ir tiek. Rosijai stokuoja gydytojų, žmonės yra tamsūs ir tuli dar tiki, buk ligos paeinančios nuo visagalio Dievo, todėl negalima nuo jų atsiginti. Vokietijos gyventojai kaip tik priešingai supranta, kad ligas užsiunčia ant žmonių ne Dievas, bet jas sužadina ligų perai, mikroorganizmai, bakterijos. Kaip iš sėklų išdygsta, išauga visoki javai ir žolės, panašiai bakterijos sužadina visokias ligas. Jeigu nenorime kentėti nuo ligų, turime išžudyti bakterijas, ligų priežastis. Bakterijos žudo, suprantama, ne šrapnelėmis, ne bombomis, ne kalėjimais, bet vaistais, sanitariškumų ir higieniškumų. Šiame atvėjyje kadangi vokiečiai daugiau prisilako sanitariškumo ir higieniškumo, todėl mažiau už rusus kenčia nuo įvairių ligų.

Štai Serbijoje, kur karė baisiai žmones suvargino, gyventojus pradėjo smaugti karštligė ir cholera. Žinome, jog karė baisiai suvargino serbus. Vargingas jų gyvenimas yra gera dirva bakterijoms, kurios paskui sužadina ligas. Kadangi karštligė ir cholera jau paėmė gausias aukas Serbijoje, taip-gi nėra mažiausios abejonės, kad šios ligos neprasiplatins Rosijoje, o podraug ir Lietuvoje, todėl čia bus neprošalį truputi pakalbėti apie minėtąsias ligas bei tuos mikroorganizmėlius, kurie sužadina jas.

Karštligė sužadina gyvūnėlis *bacillus typhosus*. Yra tai labai mažas, pailgas, apvalais galais organizmėlis. Paprastai tik *tukstanti* kartų padauginus tegalima or-

ganizmėlį, suprantama, per mikroskopą, matyti. Yra gerai prisitaikę prie augštos šilumos (miršta prie 55°C). Žmogaus kūno temperatūra siekia paprastai apie 38°C. Iš to aišku, jog šie organizmėliai yra labai gerai prisitaikę gyventi kune. Prie to reikia ir tai pažymėti, kad jie yra oriniai, t. y., be jokios blėdies gali gyventi ore. Tik labai kaitrus saulės spinduliai, kaitindami penkias-šešias valandas, užmuša organizmėlius. Paprasti nekaitrus saulės spinduliai tik neduoda, arba, geriau sakant, neleidžia mikroorganizmams vystytis, daugintis, nepadarydami jiems didesnės ir mirtinos blėdies.

Tarp įvairių užsikrėtimo šaltinių reikia ypatingai pažymėti kelis svarbesnius. Pirmon vieton, be abejo, reikia atkreipti dėmesį, kad *B. typhosus* gali buti netyrame, pilname dulkių, suodžių ir kitokių nešvarybių, ore. Ypata, bekvėpuodama orą, gali tiesiog įtraukti savo systemon bakterijas, kurias paskui sužadina ligą. Musios yra labai svarbus faktorius ligų išplitinime. Jos belekiodamos ir laipiodamos po visokias tamsias ir nešvarias vietas, kur yra nesuskaitomi bakterijų skaičiai, pasiima milijonus ir bilionus bakterijų ant savo organų—kojų, sparnelių, snapo—ir paskui atleikia į namus, kuriuose gyvena žmonės. Čia jos užkrečia bakterijoms valgius, o per juos, aišku, ir žmones. Iš šio atžvilgio, nors musios pačios ir nėra pavojingos, vienok jos yra labai bėdingos, nes parankiausiai išnešioja bakterijas ir jomis užkrečia žmones. Kiekviena švari šeimyninkė niekuomet nelaiko savo name musių.

Vanduo gali buti užkrėstas *B. typhosus*. Žmonės, begerdami užkrėstą vandenį, užsikrėčia bakterijomis, kurios ilgainiui išvysto ligas. Pienas yra viena svarbiausių užsikrėtimo šaltinių.

Pats vardas gerai apibudina ligos simptomus: karštligė sergantis asmuo daug kenčia nuo neapsakomo karščio, kurį *B. typhosus* išvysto asmens systemoj. Kuomet asmuo jaučia arba, teisingiau sakant, kenčia nuo didelio karščio, daugiausia šios ligos žadintojų galima rasti lignonies krauje. Taip-pat randama seilėse, skilvyje, kaulų smegenyse ir k.

Ši liga baisiai greitai platinasi. Ja sergantieji užkrečia kitus ir ji be paliovos taip keliauja nuo liguistų ant sveikų. Laikraščiai praneša, kad Serbijoje karštligė serga virš 30,000 gyventojų. Iš to gali buti kiekvienam aišku, kaip greitai liga platinasi.

Yra prirengtas vėckinas, kuriuo gydo karštligę sergančius žmones.

Choleros organizmėliai yra gauruoti. Neapkenčia saulės kaitros, bet gali laikytis prie 50 centigrado laipsnių šilumos. Iš to aišku, kad kuno šiluma yra kaipsyk tinkama choleros spirillių plėtojimusi, dauginimusi.

Pavasario laiku cholera geriausiai platinas. Vanduo yra svarbiausias faktorius, kuris išnešioja ligos perus. Kai kada ir pienas nėra liuosas nuo choleros perų. Toki atsitikimai vienok yra nepaprastai reti.

Cholera yra tuo ypatinga, kad ja užsikrėtę asmens greitai miršta. Paprastai ilgiau negyvena, kaip dešimt—dvylika valandų.

Cholera yra labai nepageidaujama viešnia. Nelaiminga yra toji šalis, kurią neprisiruošusių užklumpa cholera. Ji daugiau žmonėms pridaro bėdies, negu karės. Pastaruoju laiku Serbija yra toji nelaiminga šalis, kurios gyventojus smaigia cholera. Nors Anglija, Amerika ir suteikė Serbijos gyventojams medkalę pagelbą, tačiau tas dar neapgynė nelaimingų serbų nuo baisios ligos.

Karė yra priežastimi šios Serbijoje išsiplatinusios ligų epidemijos. Ant karės lauko tapo užmušta tukstančiai žmonių, nuo kurių puvančių kunų pradėjo platinėti ligos, kurios naikina lygiai senus, mažus ir moteris. Karės visuomet apkausto žmones nelaimėmis, vargais ir dideliais mokesčiais. Kares, kaip taisyklė, veik visuomet seka ligos, kurios dar žiauriau išterioja šalis už pačius kareivius. Nėra taip didelės bėdos tai šaliai, kuri turi užtektinai gydytojų, turi užtektinai ligoninių, maisto ir drabužių. Bet ką gali daryti nelaimingoji Serbija, kuriai visko stokuoja. Svetimtaučiai, Rockefellerio labdaringosios įstaigos pagelbsti nelaimingiesiems serbams, tačiau paėmus domon nelaimingųjų skaičių pasirodo, kad toji pagelba yra nežymi.

Lietuvos padėjimas nėra geresnis už Serbijos. Su linksmučiu pavasariu mūsų brolius ir seseris tėvynėje gali užpulti baisios ligos. Tuomet jie turės kentėti dvigubai—nuo karės ir ligų. Tada patiks žmones da baisesni vargas, tada visa tėvynė papluks varge ir ašarose.

Kur kardas švaidos, ten giltinė rtiumfuoja, ten skurdas ir bado šmėklos baugina nelaimingus kudikius, moteris ir senelius; ten ligos be pasigailėjimo kerta tai, kas tik pasipina ant jų tako. Karės padaro žmones nelaimingiausiais. Reikia naikinti kares, naikinti pikta, kuris neduoda civilizacijai bujoti. Lai įvyksta tarp tautų santaika, lai plėtojasi civilizacija, lai bujoja kultura. Te prasmenga karė ir visos su ja surištos baisesnybės!

Z. V—kas.

Dennis Hird, A. M.,
Vertė J. Šliupas, M. D.

Evoliucijos Mokslas Paveiksluose.

Žmogaus Genealogija.

(Tąsa.)

—o—

Dabar mes pamėginkime atstatyti žmogaus genealogijos medį nuo gyvasties brėkštos iki mūsų augščiausiųjų.

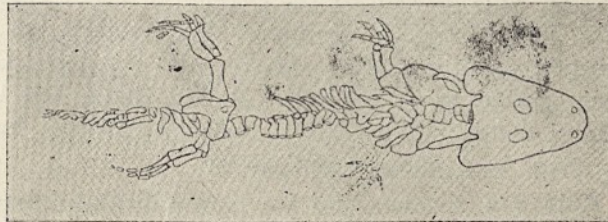

Fig. 122, Grupė XIV.—Aktinodono skeleto, labai ankstyvas amfibius, iš Permian sluošnio. siajai civilizacijai.

Grupė I.

Grupėje I telpa tiktai monėvos augalinės ir gyvulinės. Tai yra prasčiausieji organizmai, kokius mes žinome. Visas kunas—tai prasta, be jokios struktūros plasmos ar protoplasmos dalelytė.

Grupė II.—Amoebos.

Tolesnis laipsnis po prastų cytodinių formų, kurias mes matėme monėrose,—tai prastoji cellė. Ji pažymi aiškų žingsnį žmogaus genealogijoje, juk ir visų gyvūnų genealogijoje, kaip gerai matome amoėjoje. Bestruk-

Fig. 123, Grupė XVI.—
Keraterpeton, iš žemutinės
Permiškės formacijos.

turė moneros plasma dalinasi į dvi substanciji—išlaukinę minkštesnę dalį (kuno masą) ir vidujinę kietesnę dalį—nukleų.

Grupē III.—Moraeados.

Šitoji grupē pasiženklina labai dideliu suvisokeriopējimu, kur cellēs krūvon susijungia. Jau mes nebēsame apriņoti tiktai vienas cellēs formomis, bet mes ēsame pasiekę brēkštā anų stebētīnų organizmų, vadinamų daugcēliniais.

Grupē IV.—Blastaeados.

Moraeados—tai maž-daug stangųs skrituliukai su krautīnīnų cellīnų; bet blastaeados īkošia vandeniuotā skystimā vidun savo apvalo kūno ir cellēs īškīla ant jo pavīršo. Taip tad mes gauname īduobtā skritulī, kurio

Fig. 124, Grupē XIV.—Grupē amphibijū īš gadnēs girių akmenīnēs anglīs. Dīdēji viduryje—archaeosaurus; augšciaus—Aktinodon; o tuojau zemīau—keraterpeton; tvarīnys ī angī panēšīntīs—dolichosoma; galva—loxomma.

sienelē susīdēda īš vienīntēlio cellīnų sluogsnio. Cellīnų sluogsnīs estī vadinamas blastoderma, o pats skritulys—blastula. Planula (Fig. 105)—tai gyvunēlis, kurīs parodō šītājī sutvarkymā.

Grupē V.—Gastraeados.

Po to kaip cellīnų kolonījōs īsaugo ī īduobtus skritulīus, kitas dīdēlis žīngsnīs buvo žēngtas īš palengvō nusīduodančīu procesu. Vīna skritulio pusē īslugo ī antrājā pusē, taip kad du sluogsnīu cellīnų susīformavo;

Fig. 125, Grupē XV.—Sphenodon punctatus.

tai suteikē vidujīnī ir īslaukīnī sluogsnī, ir pamazēli naujas funkcījas īgījo kiekvīenas sluogsnīs. Vīsī gyvunai tad jon buvo īgījē vidujīnī ir īslaukīnī buvī!

Šīto typo tvarīnīai tai—gastraeados (nuo gaster, skrandīs, pilvas).

Dabar jau mes sugēbīme žvīlgterēti ī musų kīrmīnams panēšīuosīus prabočīus.

Grupē VI.—Platodai.

Paisoma ēsant keturīas platodų klases—dvi liuosai gyvenančīos klases prīmītyvīnų kīrmīnų (platodaria) ir susīringīavusīnų kīrmīnų (turbellaria), ir dvi parazitīnēs klases (prīsīsīurbīantīejī kīrmīnai ir stugakīrmēs). Mums ēion tīk pīrmos dvi terupī.

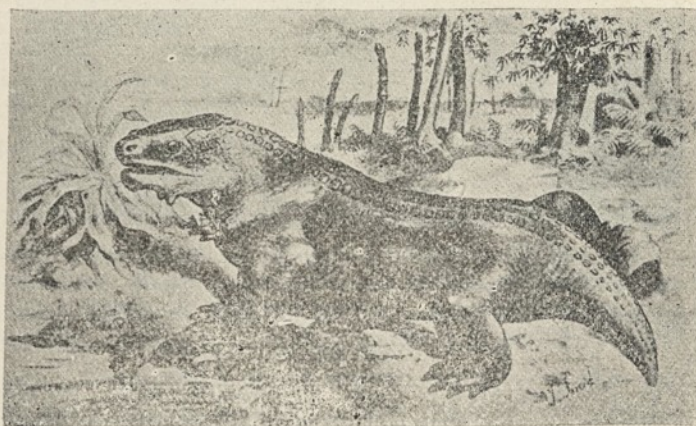

Fig. 126, Grupē XV.—Pareiasaurus.

Haeckelis sako: "Turbellarias (Fig. 108) tebeperstato dar skaičius visokeriopų formų, ir prieskame ir jurīnų vandenyje. Senīausīos īš šītū—tai labai rudīmentarēs ir smulkutēs formas, žīnomos kaipo "lazda-žarnīai gyvunai" (Fig. 109), dēlei prastos konstitucījōs jū

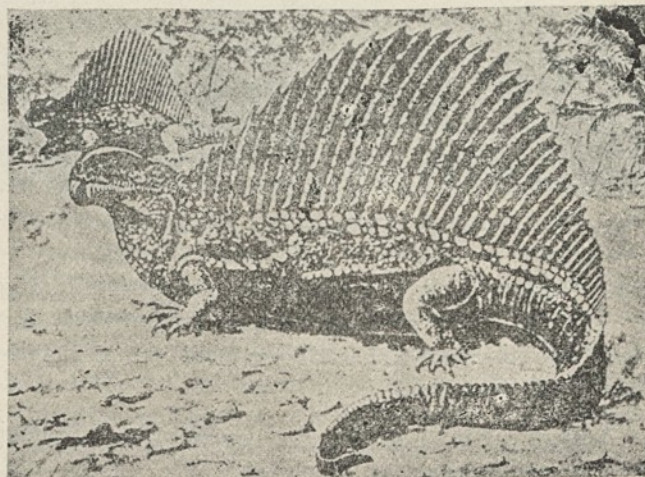

Fig. 127, Grupē XV.—Taip maž-daug īšrodē theromorphīs šliauzlys—dimetrodon.

žarnos; jos, paprastai, esti tik keletą millimetrų ilgos, o prastai apvalamo ar kersteklio pavidalo.

Haeckelis paiso, kad "seniausios ir prasčiausios turbellarios pavįso iš platodarių, o šitie tiesiog iš dvišonių gastraeadų."

Grupė VII.—Vermalia.

Tolesnis didelis žingsnis daro daug sunkenybių. Prieiname prie grupės kirminų (vermalia arba vermes).

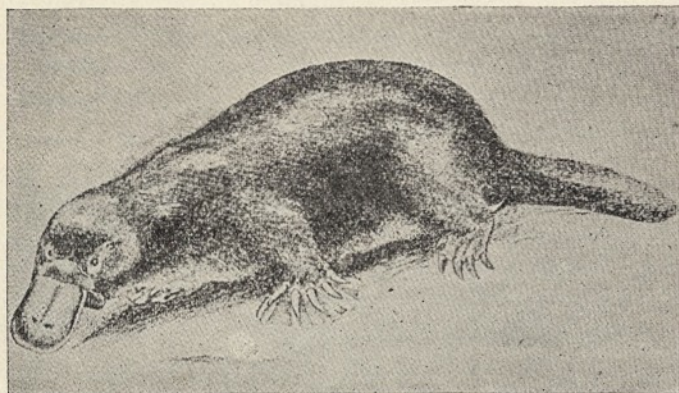

Fig. 128, Grupė XVI, parodo du gyvais belikusiu specimenu šitos grupės. I.—tai ančiasnaps, II.—tai snapuotas ežys (*echidna hystrix*). Iš tulų atžvilgių jie panėsi į reptilius, paukščius ir žindžius.

Yra keturios klasės, kurių dvi mums nieko nekaiti genealogijoje; bet kitos dvi turi didelę svarbą—beje, besisukantieji kirminai (*rotatoria*) ir snukiuotieji kir-

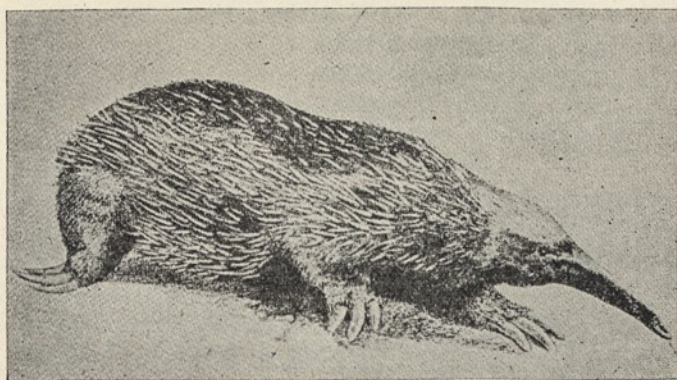

Fig. 129, Grupė XVII.—Ilgasnukis *Phalangeris*.

minai (*rhyncocoela*). Jeigu šitie gastrotrictai (Fig. 110, 111) gali buti skaitomi "tiesiog pereiginėmis formomis nuo turbellarių į rotiferus," tai jie palengvina mums didelę sunkenybę.

Antroji klasė šitos grupės, snukiuotieji kirminai, nėra taip arti susigentinę su platodais.

Gilekirmė (Fig. 113) esti labai vertinama už tai, kad gelbsti mums pamatyti, kaip atsirado chordatų (ver-

Fig. 130, Grupė XVII.—Ierboos krepšiuotoji pelė.

tebratų, nugarkaulių) klasė. Ji, rodos, pergyvenusi yra senovės žarnos bekvėpuojančius vermalijus, nuo kurių chorduotieji gyvunai pavįsę yra.

Fig. 131, Grupė XVII.—Sukiuržėjęsis lekiantysis *Phalangeris*.

Esti labai artimas sąmazgis tarp jaunos gilekirmės ir kopelatų (Fig. 115), ir abeji stovi artimoje gentystoje su amphioxu.

(T. b.)

Z. Vitkauskas.

Alkoholis Mokslo Sviesoje.

—o—

Pirmutiniai mokslininkai, kurie bandė susekti alkoholio blėdingumą.—Iš pirmutinių mokslavyrių, kurie bandė susekti nuodingą alkoholio efektą, buvo francuzas Fr. Petit. Po ilgų ir nuoseklių savo bandymų Petit priėjo prie vieno išvedimo, butent: alkoholis nuodija gyvūnus ir gyvūnėlius. Jis įtryškė alkoholio net keliom dešimtims gyvūnėlių, o jie visi nedalaikė—nelaiuku mirė.

Šie pirmieji Petit'o bandymai nėra tai nuoseklus bei didelės moksliško svarbos. Vien tuo jie svarbūs, nes vieni iš pirmųjų todėl istoriški. Iš šių eksperimentų nesužinome: nė kaip ilgai gyvūnas kamavosi, paki galutinai nusibaigė, nė kiek reikėjo alkoholio sunaudoti tulo gyvūnėlio nuuodijimui. Po šiais paprastais pirmutiniais bandymais prasroveno gerokas laiko tarpas ir tik galop du italu fiziologistu, Lussana ir Alherтони, pagrėbė šį mokslšką darbą į savo rankas. Šiuodu vyru netik kad galutinai susekė, jog alkoholis nuodija organizmus, bet taip-gi savo užimančiais bandymais priparodė, kiek alkoholio reikia tulo sutvėrimėlio nuuodijimui. Iš šiųdviejų mokslavyrių bandymų susekame, kad 6 gramai alkoholio nuuodija vieną gyvo kuno kilogramą¹⁾.

Čia tai ir tuno pradžia mokslškų ir nuoseklių alkoholio studijavimų. Šiuose bandymuose ir randame skaitlinėmis priparodyta, kiek alkoholis užnuodija sveiko kuno.

Berods čia bus tuliems neaišku, kaip mokslininkai suseką, kiek svaigalų reikia nuuodinti tulą kuno sunkumą. Čia trumpai ir paaiškinu.

Mokslininkai pirmiau pasveria eksperimentui paskirtą gyvūnėlį, jo svarumą užsirašo, o tada jau tryškia to gyvūnėlio organizman pasvertą alkoholį. Po tulo laiko, kada alkoholis gyvūnėlį galutinai nukamuoja, nuuodija, tada pasveria alkoholį ir skirtumas tarp pirmo ir paskutinio svarumo pasako alkoholio svarumą, kuriu nuuodijo gyvūnėlį.

Bet reikia grįžti prie senos pasakos ir toliau pabyloti apie tolesnius bandymus ir pasekmes, kurias mokslininkai išvedė.

Keliems metams praslinkus, panašius į italijos mokslavyrių baudymus pradėjo varyti priekyn francuzai. Profesorius Dujardin-Beaumetz ir Audigė pateikia mums labai žingėdžius ir užimančius bandymus. Iš šių jų

¹⁾ Paprastai moksle priimta vartot gramai vieton uncijų, ir kilogramai vieton svarų. Vienas gramas=.035 uncijos. Vienas kilogramas=1000 gramų arba 35 uncijos.

bandymų sužinome, kad juodu studijavo nuodingumą netik etylinio arba kasdien vartojimo alkoholio, bet taip-gi atkreipė domą ir į kitų alkoholių kenksmingumą. Juodu pirmon vieton pasistatė sau paklausą: "Kiek alkoholio yra reikalinga nuuodijimui vieno kilogramo gyvos medžiagos bėgyje trijų dešimtų šešių valandų?"

Toliau bevarydami pradėtąjį darbą priekyn, profesorius Dujardin-Beaumetz ir Audigė patėmijo, kad 77.5 gramų alkoholio nuuodija 10 kilogramų gyvos medžiagos bėgyje augščiau minėto laiko. Dabar jiemdviem buvo aišku, kad vienas kilogramas nuuodijama 7.75 alkoholio gramais. Čia mes matome atskirį tarp pirmutinių bandymų ir išvadų, kuriuos du italų mokslininku, Lussana ir Alherтони, priėjo. Šiųdviejų vyrų bandymai, ką jau žinome, priparodė, kad šešių alkoholio gramų tereikia vienam kilogramui gyvos medžiagos nuuodyti. Pasiremdami šiais rezultatais galime padaryti išvadą, jog mokslininkai ir patįs tikrai nežino, kiek reikia alkoholio nuuodijimui vieno kilogramo gyvos medžiagos. Tuli taip ir manė bei tikrino.

Bet taip negalime manyti. Turime įsitėmyti, kad Lussana ir Alherтони nepaskirė jokio laiko. Jųdviejų tikslu buvo susekti, ar ištikrųjų alkoholis nuodingas organizmui. O gal jis, antrą pusę vertus, ir labai reikalingas organizmų bujojimui. Šį darbą juodu ir atliko. Dujardin-Beaumetz ir Audigė žinojo, kad alkoholis nuodingas organizmams, tik jiemdviem truko žinių, kiek jis vodingas? Kaip greit organizmą nuuodija? Juodu tad ir pasistatė paklausą, kiek alkoholio reikia organizmui nuuodyti bėgyje paskirto laiko. Ve, čia juodu ir atsako į paklausą. Jau aišku, jei yra koks skirtumas tarp pirmųjų ir pastarųjų bandymų, tai jis tuno laike, o ne alkoholio svaigume. Ši buvo tai viena iš pirmutinių bangelių, iškilusių mokslininkų tarpe. Vienok ji nebuvo įtekminga, nes tapo greitai nuslopinta. Viskas aprimo.

O gal klausime, ar Dujardin-Beaumetz ir Audigė pasitenkino jau priėjusiais rezultatais, savo mokslškomis išvadomis? Kur tau! Toli gražu! Mat, jau toks mokslininkų budas: tyrinėti, kritikuoti, griauti ir naują statyti. Dujardin-Beaumetz ir Audigė apsidirbusiu su etyliniu alkoholiu, griebė kitus, paprastiesiems žmonėms veik nežinomus, alkoholius. Jiemdviem deptelėjo mintin abėjonė, gal, rasi, kiti alkoholiai ir labai sutvėrimams naudingi, todėl reikia juos ištyrti. Ir griebėsi juodu tojo nuobodaus darbo. Ir pradėjo kitus alkoholius kidenti. Iš jųdviejų paskutinių bandymų sužinome, kad 3.75 propylinio alkoholio gramai nuuodija vieną gyvos medžiagos kilogramą; butylinio alkoholio reikia vos 1.85 gramų vienam kilogramui gyvos medžiagos nuuodyti; ir galop, amylinio alkoholio da mažiau tereikia vienam kilogramui gyvos medžiagos nuuodyti, nes tik nuo 1.5 iki 1.6 gramo.

Toliau sekdamas Dujardin-Beaumont ir Audigé, maniau bus tai neprošali paduoti alkoholių malekulinių svarumą, užvirimo laipsnį ir nuodingumo laipsnį.

Štai jis:

Alkoholis	Moleku. svarum.	Virimo laip.	Nuoding. laipsnis.
Etylinis	46	78.4°C	7.75 gm. per kilog.
Propylinis	60	97.0°C	3.75 gm. " "
Butylinis	74	117.0°C	1.85 gm. " "
Amylinis	88	138.0°C	1.5 iki 1.6 gm. " "

Iš viršuje pristatytų numerių kaip diena aišku, kiek kuris alkoholis nuodingas. Ko tik molekulinis sunkumas kyla augštin, užvirimo laipsnis auga, svaigumas ir-gi nepasilieka užpakalin. Žodžiu, čia matosi visa harmonija. Žinant alkoholio sunkumą, geriau sakysiu, malekulinių svarumą, galima lengvai išspėti ir svaigumo laipsnį. Šiais savo bandymais Dujardin-Beaumont ir Audigé išdirbo teisę butent, jei alkoholis svaresnis, jis ir svaigesnis; o jei svaigenis, tokiu budu ir nuodingesnis. Tečiau reikia pažymėti, kad juodu nustebino ir tiesiog net nuogastauti privertė metylinis alkoholis. Pastarasis, mat, daug lengvesnis už augščiau minėtus ir užverda prie 66 centigrado laipsnių, o septyni gramai nunuodijo gyvos medžiagos vieną kilogramą. Jis tatau pasirodė nuodingesnis už etylinį alkoholį, nes pastarojo suvartota net 7.75 to paties svarumo gyvos medžiagos nunuodijimui. Laikui bėgant pasirodė, kad metylinis alkoholis buvo netyras, todėl ir pasirodė nuodingesniu. Čia, mat, Dujardin-Beaumont ir Audigé nepadarė klaidos.

Pagalios gal pasiklausime, ir ko šie bandymai mus mokina? Be abėjo, jie visi sako, kad visi alkoholiai blėdingi. Nežiurint jau į tai, kad jų blėdingumas ne vienokis, betgi galop turime įsitęmyti, jog jie mums gero irgi nepriduoda. Kiekvienas alkoholis, galima sakyti, nėra sveikatos šaltinis, kaip seniau buvo manoma. Suprantama, kad alkoholis nuodija augščiau apkalbėtus nervelius, iš kurių susidėjęs yra kiekvienas organiškasis kunas arba, kitaip sakant, organizmas. Svaigalai benuodindami, naikindami kuno celes, kartu su jomis nyks ir pats tvarinys—kunas. Labai tatau pravarta suprasti tai, iš ko kunas susideda. Kuomet žmogus žinai kuno sudėjimą, tuomet aiškiau suprantama ir alkoholio blėdingumas. Čia reikia pažymėti ir tai, kad tarpe mokslininkų buvo iškilęs ginčias delei žvėrelių, egperimentams naudojamų.

Vieni mokslininkai vartojo vienokius žvėrelius bandymams; antri-kitokius, o treči-da kitokius. Ilgainiui tad ir kilo mintis apie žvėrelius, kurie geriau tikty egperimentacijoms.

Morganas, kuris darė baudymus ant šunų, tvirtino ir parparodinėjo, jog tai geriausias žvėrelis šiems bandymams. Patarė kitiems sekti jį ir daryti bandymus vien

ant tų pačių žvėrelių. Ne visi su jo išvadziojimais sutiko. Laborde'as, kuris antrą pusę vertus, egperimentavo ant gvinėjos kiaulaičių, tvirtino, buk tai geriausias žvėrelis šiems moksliškiems bandymams. Toliau Colin'as, kuris nedarė jokių bandymų, išsireiškė, kad karvė ir arklys, kaip arti žmogaus stovį sutvėrimai, girdi, parankiausi gyvunai viršminėtiems tikslams.

Čia kaip tik ir kyla sunkumas. Juk vargiai pasaulyje rasis tokia moksliška įstaiga, kuri ištesėtų pripirkti gantėtinai arklių ir kavrių įvairiems moksliškiems bandymams. Daremburg'as tatau išreikšdamas savo nuomonę ir pašiepė tulus mokslininkus sakydamas, girdi, tuli asmenis palieps mums vartoti žirafa sarba dramblius šiems egperimentams, o mes, it koki nežinėliai, klausydami jų neišmintingų patarimų, gainosime žirafas Afrikos tyruose ir dramblius Rytinės Indijos giriose.

Berods reik prikergti ir tai, kad ši paklausa taip ir tęsėsi per metų eiles. Niekas jos atsakančiai neišrišo. Aplamai mokslininkai neturėjo nusistovėjusios nuomonės link šios paklausos. Jie kartais ir nuogastavo, nes manė, gal, rasi, ir turi naudoti egperimentams tik tulus žvėrelius. Ant galo ir tai laimingai išrišo Joffroy ir Serveaux.

Juodu parparodė, kad nors gyvunėliai ir esti vieni jauslesni, kiti-buklesni, vienok šioji jų ypatybė yra gantėtinai aplama ir todėl nėra reikalo vartoti tik tulus sutvėrimelius. Juodu patarė naudoti egperimentams tokiu gyvunėlius, kurie geriau prieinami ir atsiekiami. Šiuo ginčias ir užsibaigė.

Šiai bangeliai apsisotojus vilniuoti, emė ir iškilo antra, kuri buvo jau daug opesnė už pirmąją. Dabar pradėjo mokslininkai kedenti metodas, kurias bandytojai vartojo ir mieras, kuriomis mieravo įvairių alkoholių nuodingumo laipsnius. Mat pirmiems alkoholių tyrinėtojams, kaip ir kiekvienam mokslininkui, rupėjo teisingumas ir visapusiškumas. Jie tad ir pribijojo klaidų, o ypač delto, kad jiems yra žinoma tuli nuodai, kuriuos, jei įtrykši po odą, be pasigailėjimo nunuodija sutvėrimėlį; bet antrą pusę vertus, jei tų pačių nuodų įleidi gyvuno viduriuose, jie nieko neveikia. Čia jie praranda savąjį nuodingumą.

Galime imti pavyzdin kadir gyvatės nuodus. Kuomet juos įtrykši po odą,—sutvėrimas miršta. Tuos pačius nuodus įėmus viduriuose, nieko inimitojui nekenkia. Čia ir pasirodė mokslininkams abejotina alkoholio veikmė. Da-gi yra tokių nuodų, kurie įtryškus po odą, nieko gyvunui nekenkia; įimti viduriuose umu laiku nunuodija kuną. Mokslininkai visą tai emė doman ir nusprendė tikrai sužinoti tikrą alkoholio nuodingumą. Jiems dabar reikėjo sužinoti ir parparodyti, jog bile kaip alkoholį nevartotume, jis daro vartotojams vienokią blėdį.

Joffroy ir Serveaux ilgainiui parparodė, kad alko-

holis, nežiurint kaip jis yr' vartojamas, visuomet vartotojui kenkia.

Alkoholio tyrinėjimas panašus į lietuvių pasakas apie du protingu borliu ir trečią kvailį, arba apie kibšus ir gudruolius, kurie juos, nors ir kibšus, vienok apvyldavo. Kaip pasakose didvyriškumas traukiasi per visą pasaką it raudona gija per audinį, taip alkoholio tyrinėjimo dirvoje ginčiai, abejonė, nepasitikėjimas, neatsakančios metodos ir t.t.—tik mirga. Toks kritiškas į dalykus atsinešimas turi neabejotinos vertės svarbą. Jeigu vienas ką nuveiktų, antras, nepadaręs jokios pastabos pirmajam, su juo galutinai sutiktų,—tai moksle nebutų didelio progreso. Kur susidura kelios, viena antrai priešingos nuomonės, ten atsiranda nuoseklumas, ten atsiranda tikras mokslas, ten atsiranda ir visapusiškumas. Toks vieno kitu nepasitikėjimas, nuomonių susidurimas,—visuomet duoda žmonijai gerus vaisius.

Reikia pripažinti, kad tarp skirtingų pažiūrų žmonių visur atsiranda antigenizmas. Su tokiu antigenizmu su-

siduriame politiškose sferose, su juo susitinkame drauginiame gyvenime, sutinkame jį vaizboje, organizacijoje ir darbininkiškame judėjime. Tečiau tarp mokslininkų atrasime daugiausia nekalto priešginiavimo. Jie tai daro netam, kad parodyt savo oponentams piktumą ir jais nepasitikėjimą, bet daugiau tam, idant apkalbamuose arba tyrinėjamuose dalykuose neįvyktų klaidų. Teisybė, gal daugiau tarp mokslininkų, negu tarp kitokios žmonių luomos, atsiranda nuomonių skirtumo, įtemtų ginčių ir net pagiezos... Bet, aplamai kalbant, mokslininkai visuomet buvo ir est tolerantiškesni už kitokių profesijų žmones. Kad ir alkoholio klausymas ėmė jiems daug metų laiko, nemaža energijos, pasišventimo ir ištvermės, kol didžiama priėjo prie tos nuomonės, jog alkoholis yra blėdingas ir negeistinas skystinėlis.

Tolesni mokslininkų bandymai yra žymesni ir daugiau reiškia. Čia paduosiu vienus iš svarbiausiųjų, kurie aiškiai apibudintins alkoholį tokiu, koku jis, ištikrųjį, yra.

(T. b.)

Dailioji Literatura ir Daile

SUSITIKIMAS.

—o—

Sugaudė trečias skambutis. Paskutiniai keliauninkai stotyj L., kas paskubom išgėręs arbatos, kas spėjęs nusiprkti pamarančių ar saldainių, protekiniais pasiskubino trukin. Bufete I-II klesos pasiliko tik matematikos mokytojas gimnazijos K., Jonas Bailys, dvi-tris ponios ir žydėlis. Jonas prisiartinęs prie lango palydėjo akim sujudusį eiti sunkiai šniokštuojančią trukį, praleisdamas kiekvieną iškištą per langą veidą. Išnykus paskutiniam vagonui, Jonas vikriai apsisuko, nužengė drąsiais žingsniais vidurin salės ir pasmaukęs akinius žemyn pažiūrėjo į kabantį ant sienos didelį kelių surašą. Išsitraukęs iš kišenius neperdidį aukso laikrodėlį sulygino, jog priseis jam laukti trukio einančio į G. 3 val., 48 min. Nervingai patraukė pečiais, praeidams paliepė bufetininkui atnešt stiklinę kavos, atsisisėdo už artimo staliuko ir išsitraukęs iš užančio rusų laikraštį įsmeigė jin akis.

Netrukus atnešė kavos. Jonas, užmiršęs įsidėt cukraus, instinktyviai, nejausdamas skones, nugėrė didesnę stiklinės pusę, pastumė tolyn ir atsilošęs minkštoj sofoj užsirukė storą cigarą.

Pamazėl salėj užviešpatavo slopinančiai nuobodi tyla. Likusios ponios užkandžiusios ir sudėjusios savo daiktus atsargesnėn vieton išėjo. Žydėlis ties durim ant suolo susirietė pasimetęs paltą po galva ir pradėjo sunkiai kvėpuoti. Laikraščius pardavinėjanti mergina, kurią Jonas kelintą kart šioj pat vietoj ir tokioj pat pozoj mato, pasirėmus ant pundo atviručių snausdama skaitė knygą. Bufetininkai, nesitikėdami naujų svečių sulaukti, nesirodė salėj. Rodos viskas miegān pagrimzdo: ir didelis išsiputęs virdulis, tik-ką nustojęs šnypšti, ir stalai apstatyti aplink palmas visa gvardija butelukų, ir lentelės su parašais—"už bendro stalo rukti draudžiama."

Tik retkarčiais pereidavo salę keletas skambiai juokaujančių vienplaukių panelių, matomai atėjusių iš artimų vasarnamių jieškotų įvairumė. Toliaus vėla viskas nurimdavo.

Joną kankino apsupanti atmosfera; jis vienon ir kiton pusėn pavirsdamas smarkiai traukė dumą, nuolat perdėstinėjo kojas, lankė pirštuose laikraštį. Juk arti 4 val. reiks taip laukti. O jam nė minutėlės negeistina čion pasilikti. Jis norėjo kuogreičiausiai važiuot, bėgt, lėkt ir žemės nedalytėjus. Visa savo esybe, visomis mintimis nematomos jiegos traukiamas

veržėsi miestan G., kur laukia ir rymo jo skaišti balandėlė. Širdis virpėdama smarkiai plakė, krutinė augštai pasikeldama giliai traukė orą tarytum numanydama, jog neužilgo išvys savo gražuolę Zyną, maloniai jį sutinkančią: dirstels jai į tamsias paslaptingas bedugnes akutes, pabučiuos švelnią, mažutę rankutę; ji užraus, kaip giedrai užtekanti saulutė, nulenkis galvutę. Ten linksmai sutiks jį uošviai, apipils kelionės įspudžių klausimais, apkabins jį, kaip savo vaiką ir jis jausis laimingu.

Ir kaip ne savas: už trijų dienų jo ir Zynos jungtuvės ir visiškai ineis į jų šeimyną. Nors skiria juos ir tauta, ir tikyba, bet tai nežymūs šansai: Jonas ne koks šovinista, o tikyba jam vistiek—su ja, ar be jos. Puikiai vartoja rusų kalbą, žino pusėtinai literatūra bei historiją, seka Rosijos politikinį judėjimą ir ekonomines apystovas. Nuo prigimtosios kalbos atsitolino, atšalo. Jis geriau jaustųsi, jei būtų ne lietuviu gimęs. Skurdu darėsi prisiminus, ar užvedus su koku svetimtaučiu kalbą apie Lietuvą. Prisipažinti paeinančiu iš neskaitytosios lietuvių tautos, neturinčios didelių įstaigų, garsių pasaulį veikėjų, neturtingos literatūra,—Jonui nesmagu buvo. Tankiausiai šiokiuose dalykuose nutylėdavo, ar nukreipdavo kalbą kiton sritin. Jis bijojo ir vengė minties apie gimtinę. Tik ji, tartum baidyklė, neprašyta tankiai įsiskverbėdavo galvon ir sukeldavo eiles nejaukių atsiminimų. Prisimindavo jam vaikystę, nekaltos žaislės, senieji tėvukai, broliai, sesutės; jaukus, ramus Lietuvos kaimelis. Daug vargo tėvukai savo neperdidiam ukyj, kad sūtaupius skatiko mokslui vyriausio sunaus; dirbo, stengėsi visomis fiziškomis išgalėmis. Nuo menkiausių pasismaginimų ar pasilepinimų sau atsisakydavo. Tankiai nutraukdavo geresnį kąsnį ir kitiems vaikučiams, idant suteikus visus patogumus beinančiam mokslus mylimam Jonukui. Jo mokytumu, išmintingumu gėrėjos tėvukai, didžiavosi prieš kitus, tikėjosi sulaukti paguodos ir paramos senatvėje. Tarpais praskambėdavo ausyse tėvėlių žodžiai: "Jonuk, tik buk geru žmogum." Šurpuliai jį perimdavo, galvoj sunkumas, lyg akmuo ant smegečių užkrisdavo: jautėsi kaltu, daug kaltu.

Vaizdžiai jo akysna stodavo gimnazijos laikai, draugiški santikiai. Tarsi gyvas paveikslas kartais vaizdindavosi jo pirmoji meilė—Aliutė. Prisimindavo, kaip jis, VII klasės gimnazistas, užkvietas repetitoriauti Aliutei, kad prirengus ją trečion klasėn, visa širdimi prie jos prisirišo. Patiko tuomet neišgudrusiam Jonui jos skaištus veidukas, augštas ugis, baliuos akutės, nedrąsus paslaptingas žvalgėsis, tylumas, lagadnumas, darbštumas, o užvis labiau, tai jos kaimietiškas mandagumas ir atvira širdis. Su širdies pasiilgimu visuomet laukdavo lekcijų atsakinėjimo,

stengdamas užsitęsti, idant jos draugystė ilgiausiai prabuti.

Aliutė pagalios įstojo gimnazijon. Ji savo skaičioj širdį greitai pajuto Jonelio artimumą. Jų dviejų širdis susitiko galingoj meilės liepsnoj. Jonas jautės jos begalinį prie jo prisirišimą, jos kudikišką atvirumą, širdingumą, troškimą visame padėti jam, teikti ir lenkti jo naudon visą geriausį; jis suprato Aliutės skaištų gyvenimo poetizavimą, jos didį norą ilgiausiai gyventi, jos veržimasi prie švelniai maloniais dažais nupiešto laimės skritulėlio. Juodu buvo laimingiausiais; rodės jokia jiega negalėsianti sutraukti jų ryšio.

Atsimena Jonas pažymėtinus penktus metus, politikinį ir tautinį subruzdimą. Jonas, kaip daugelis užsikarščiavusiųjų gimnazistų, pakliuvo intekmingon socialistikinėn srovėn. Studijavo Bebelį, Marksą, gėrėjosi prancuzų revoliucija. Su didžiausiu karštumu tyrinėjo skriaudžiamų fabrikų darbininkų padėjimą, jų santikius su fabrikantais. Politikiniai-ekonominis lavinimasis, raudona revoliucija—buvo lozungu Jono ir burelio jo draugų. "Vienybė—galybė"—magnetizavo jaunų politikų širdis. Kuopelės, slapti susirinkimai skaitėsi idėjinu darbu. Jonas, kaipo drąsiausias, apsukriausias ir energiškausias, prie tam da turįs dailią, miklią iškalbą, skaitėsi vienu iš veikliausių ir intekmingiausių moksleivių gimnazijos M. Gražiai ir vaizdžiai mokėdavo papasakot II-III kl. gimnazistams bei gimnazistėms apie 8 valandų darbą, popierinių pinigų vertę. Jis buvo garsus kaipo agitatorius-oratorius ir kituose aplinkiniuose moksleivių rajonuose; susinešinėjo ne tik su moksleivių kuopelėmis, bet ir su darbininkų sąjungomis. Jis visomis spėkomis gynė darbininkų reikalus.

Toliaus paputė šiaurys ir... prasidėjo draugų areštai, gimnazijos direktoriaus moksleivių sijojimas. Nevienam karštam politikui teko atsisveikinti su gimnazijos suolu, idėjos draugais ir kankyties kalėjimuose. Apsukrus Jonas taip gudriai mokėdavo pasistatyti, kad policijai ir direktoriui nė į galvą neatėjo jo neištikimumas.

Galop baigė pasekmingai gimnaziją. Jonui užstojo neprielankios aplinkybės,—kurios ilgam laikui atskyrė jį nuo Aliutės. Sunkus buvo atsiskyrimas: Aliutės, tartum kudikio, apsirasojo akis gailiomis ašaromis ir ji drebėdama verkė, tarsi išleisdama savo mylimą Jonelį karėn. Jos gausios, karštos ašaros ritosi stambiais žemčiugais per Jonelio priglaustą degantį veidą; riedėdamos tarsi krisdavo ant skambių jo širdies stygų ir švelniai suderintais akordais užgaudavo jas. Jonas karštai ir drūčiai bučiuodamas tvirtino amžinai mylėti, niekuomet neužmiršti. Vienok, kaip mainosi laikas, panašiai mainos ir mintys. Rods nedaug tespėjo prabėgti savaičių, o jau Jono

prizadų stiprumas iro. Širdies garsus aidai, tartum švelniai srovenančio upelio užburtas šlamėjimas ilgai- niui pamazėl nusilpo, sustingo, apmirė. Karšta Aliu- tės meilė sutirpo, kaip pavasario sniegas, užšvietus kitai gyvenimo saulutei, švelnųs, šventi jausmai su ukais iškilo užmiršties padangėna ir ten dingo ne- sugrįžtamai.

Išvažiavęs M. universitatėn išpradžių Jonas di- dziai ilgėjosi Aliutės, nerimavo, dažnai siuntinėjo il- gus laiškus, skundėsi savo vienumu.

Toliau susipažinęs su Zyna apsvaigo jos manie- ruotais salioniniais judėjimais, formuotu liemenuku, perverenčiom vikriom akutėm, skambiu balseliu, pra- puldančia širdį nuolatine šypsa. Kiek pakovojęs su savo širdimi, kaip apsuptas silpnavalis kareivis, Jo- nas prielankiai pasidavė naujam užvylimui ir pa- grimzdo jin lig pat dugno. Aliutei išpradžių slėpė savo atšalimą, retino laiškus; toliau suvis pasiuntė šaltą užmiršties bangą.

Panašus atsiminimai šiurpuliais perimdavo Joną; visų įsigalvojimų, įsigilinimų, apnuoginančių jo kal- tes ir skolingumą, vengė, kaip ugnies. Atsargus bu- davo mintyse; buvusius santikius su Lietuva, savo pirmąją meilę senais nejaukais atminimais, stengėsi veikiausiai išvyti iš galvos ir išbraukti iš atminties. Pamykęs Zyną Jonas pasijuto naujoj sferoj, tolimoj nuo savo gimtinio krašto, neprielankioj saviems. Jautė kartais gailėsį ir prakeiksmą savo tėvų, paly- dėjusių sunų rusų intekmėn, išmėtinėjimą giminių bei pažįstamų. Bet Jonas neatbodams drąsiai žengė priešais sąžiniškus išmėtinėjimus: Zyna už viską bran- gesnė, meilesnė; save ramino busiančia laime, intek- minga karjera.

Nerimaudamas jau kelintą paeiliui papirosą su- rukė Jonas, sėdėdamas stotyj ir laukdamas trukio. Vis ta pati tylą ir nuobodumas. Kiekvienu minutėlė rodės begalo ilgai tęsės. Nekantraudams dideliais žingsniais išėjo platformon. Ir čion nė gyvos dvasios. Už gerų varsnų matėsi tik miesčiukas L., šalyj kurio stovėjo stotis. Matės išmėtyti namai, grupės augalotų medžių ir iš jų viršunių kyšojo smailas me- dinės bažnyčios bokštas.

Pajvairinimui laiko, Jonas patraukė smiltėtu ke- lėliu miestelin, šalimis kurio stovėjo kaip siena su- brendę rugiai, dar nepaliesti dalgio.

Pati vidudienio kaitra. Saulytė skleidė gausius nė menkiausio retutyčio debesuko neužlaikomus spin- dulius ir kepino Jono pečius. Bet jis nejautė karščio. rodos neužtėmyjo nė kirtikų, einančių pietautų, nė pralenktos senutės, velkančios iš miško didelę žabo- rų naštą, net nė pačio miesčiuko, kurį jau baigė pe- reiti. Tik netyčiomis žvilgterėjo į kruvas ties bažny- čia išmėtytų nutašytų medžių ir į dirbančius varpi- ninčioj žmones. Jis žengė vis tolyn, lyg kur skubin-

damas. Jo mintys kitur skraidė. Tarsi vienas kunas čion žingsniavo, o siela meilės svajonėse nardė.

Bežingsniuodams pasijuto susigretinęs su naujai pastatyta už miesto mokykla. Lyg iš sapno pabudęs neramiu žvilgsniu apsistojo ant kabačios viršui du- rių iškabos su dideliu ereliu, ant augštų stiebų, žy- dinčių baltai ir rausvai, rožių, siekiančių viršunėmis stogo kraštą. Šale mokyklos tęsėsi didokas sodas gražiai išdabintais takeliais ir riešutų alėja. Gilumoj riešutynų, prie pat tvoros, matėsi staliukas ir šale jo sėdėdama mergina melsvuose rubuose įsigilinus skai- tėt kningą. Veidą jos dengė iškerojusios riešutų ša- oks ir nudribę geltoni plaukai. Jono akis pritraukė nepažįstamoji. Jam pasivaidino, lyg gražioji Zyna užsisvajojus sėdi lapuotuose krumuose ir nekantriai laukia savo karvelėlio; rodės lyg tie patįs šviesiai melsvi, kaip giedras dangus, rubai, dailiai apimanti jos gražų liemenį, kuriuose paskutinį kart ją matė. Iliuzijos pagautas Jonas tarsi inkastas sustojo pri- siveizdėdamas nepažįstamai.

Staigu nepažįstamoji, lyg pajutus jo akių įiegą, pakėlė galvą, pabraukė nusvirusius plaukus viršun ir atsigrįžo į stovintį Joną. Jūdviejų akys susidurė, kaip du žaibu. Jonas, lyg perkuno trenktas, sudre- bėjo, kraujas mušė veidan. Jis norėjo bėgt toliausiai nuo nelaukiamo susitikimo, slėptis giliausiai. Bet jau buvo vėlu,—prieš jį sėdėjo pamirštoji Aliutė. Jis, tar- tum didis kaltininkas gudriai sugautas prieš visų akis, nedrąsiai prisiartino prie Aliutės, sumišusiai pa- kėlė kepurę, pratardams labą dieną. Aliutė pavallė linktelė galvą ir nesijudindama įsmeigė akis žemėn. Tose akyse, it veidrodin, matėsi nepaprastas nusiste- bėjimas, didis susijudinimas ir spindulėlis šviesių at- siminimų. Išbalęs, kaip drobė, veidas rodės šioj va- landėlėj apmiręs, sustingęs; bet tiek jame užslėptų nuo apgaulingo svieto kančių, užviltų svajonių; pra- dingęs tasai skaistumas, kurs pirma braidė jos pil- nuose veiduose, tasai nekaltas vaikiškas linksmumas. Giliai atsispaudęs tik didis nuliudimas, begalinis skausmas, rimtumas.

Neišdrįsdamas paduoti rankos, degdamas dega, Jonas stovėjo nulenkęs galvą laukdamas audros ap- kaltinimo. Pagalios pratarė: "Dovanok man, at- leisk..."

Visa sujodus išsitiesė Aliutė, atsirėmė pečiais į šale stovinčią iškerojusią liepą ir mostelėjus ranka paprašė sėsti netikėtą svečią. Giliai, visomis pastan- gomis įtraukus orą Aliutė tyliai virpančiu balsu pra- dėjo.—Aš neturiu ką atleisti, neturiu teisės pykti nė keršyti. Tu mylėjai mane, sukėlei manyj puikias aukso svajones, augštus siekius; nušviete man gyve- nimą; aš pasitikėjau tau; visa siela, visa butybe at- sidaviau tau, pasiaukavau šventai. Tikėjau tau be- galo, tikėjau kaip užtekančiai šviesiai saulytei, kaip

išauštančiam gaivinančiam pavasariui. Kas buvo manų augštesnio, geresnio tau pašvenčiau, aukuran sudėjau. Didžiavaus tavim, svajonėmis džiuginaus, viltimi gaivinaus. Bet... svajonės svajonėmis liko:

Tu pamiršai mane, atšalai, pamylėjai kitą. Slėptai nuo manęs, bet aš sužinojau. Nerustauju už tai; tau ji patinkamesnė, gal laimingesnis su ja jausiesi. Negaliu tau laimės pavydėti ir ardyti, pasitraukt lieka iš kelio ir tavo ramybę negadinti. Tik negerai, Joneli,—tu kitatautę išsirikai. Išsivadėsi giminio krašto, suteiksi nuostolį Lietuvai; pamirši savuosius, neišgirsi nė matutės dejonų, nė genčių skundo.

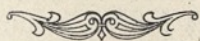
Vos ištarus šiuos žodžius, Aliutė nepajiegė su-laikyti besiveržiančią iš širdies gilumos bangą. Ji apsikniaubė ant kningos ir, tarytum kudikis, apsipylė gailiomis ašaromis, kurios sroveno, it vandens verpetas, iš pačios širdies gilumos. Jonui širdgėla suspaudė krutinę: "Niekšas, niekšas aš," pratarė jis.

Aliutė apsišluosčius ašaras tęsė toliau.—Ne, ne niekšas esi; tik turi silpną valią, nemoki su jausmais kovoti. Užmiršk mane, tegul nelieka atsiminimai negeistinių taškų tavo laimės ir nebekelia audrų. Tik buk atsargesnis, nedaryk daugiau klaidų ir aukų; nesuardyk kitai gyvenimo, nes jai gal būt persunkus panašus smugis. Aš pragyvesiu, kovosiu su gyvenimu. Štai, ši mokykla-žinyčia, kurioj kiek įstengsiu darbuosiuos; nešiu nekaltiems kudikiams, jei tik sugebėsiu, šviesos spindulėlį. Stengsiuos lavint protą, stiprint valią, auklėt budą. Paguodą surasiu savo draugėse-kningose. Širdis mano nepersikeis, pasiliks ištikima duotam žodžiui; kitas mano širdy nesuras vietas.

Tu gi keliauk prie savo numylėtinės ir buk laimingas.—Čion nutruko balsas. Jonas klausė pasirėmęs abiem alkunėm ant kelių ir sukišęs pirštus į ilgus tirštus plaukus. Galvoj jo baisi audra. Jis matė savo kalnę, gailėjo Aliutės. Rodės pult prie jos kojų, išmaldaut atleidimo ir atnaujint praėjusius santykius. Bet ne, negalima: Zynos tamsios akutės žiūrėjo staciai pačion jo širdin. Jis lyg iš ugnies pašokęs išbėgo iš sodelio, patraukė vidurin gatvės ir nesijaudams pasiekė stotį. Už kelių minučių atėjo trukis ir ramindamas save nuvažiavo savais keliais.

Žvirgždė.

Moskva
14-X-13.

Dievas, pasak Biblijos, sutvėrė pasaulį ir žmogų. Žmonės-gi sutvėrė dievus, idant turėtų ką garbinti. Per šimtmečius dabar Dievo sutverti žmonės garbina net tukstančius įvairių dievų.

Pr. S. Žmogus.

PAAUKSUOTI PELĖSIAI.

—o—

I.

Saulėi pasiņerus liepsnojančiame vakarų horizonte suplazdeno švelnutis zeferiškas vėjalis.

Ant gatvių vis daugiau ir daugiau rinkosi žmonių. Jie, tartum lapės skubiai narstė.

Umai blykstelėjo, sumirgėjo gatvių liampos ir krautuvų žibalai.

Ant didžiojo plėčiaus kertės subirbėjo nervus gadinanti, stygų ir kitokių instrumentų muzika.

Iš susirinkusių žiopsotojų burio išsiverzė dejuojas, virpančios dainos balsas, augščiau galvų matėsi raudonai—mėlyna, dryžuota veliava.

Gėdulingomis nė tai drapanomis, nė tai šiaip apsiaustais apsirėdžiusios moteris alasavo, neva dainavo monotoniška kožin kokia giesmė.

Apie dešimties metų mergaitė, družiai laikydama velevas smeigą, į kitus žvalgė it priminta katė ir širdį perveriančiu balsu stengėsi visus prarėkti.

Galop užbaigė daina. Augalotas vyras pradėjo graudingai tik ne rimtu tonu pasakoti, buk jis nieko nebijęs išskyrus tik Augščiausiąjį, kuris jam viską duodas ir nuo visokių nelaimių apsaugoja. Paprastai taip myli šnekėti tik tie, kurie gyvena kitų darbo vaisiais.

II.

Ant plačiosios gatvės antrapus teismanamio kimšte užsikimšo šaligatviai.

Ties tuščios krautuvės langu moteris, vyrai ir vaikai pakėlę galvas kažin į ką atidžiai žiūrėjo.

Iš lauko pusės matėsi mėlynu paišeliu išrašytos ligios dvi lentos. Visi skaitė ir stebėjosi žinių nepaprastumu.

Ant vienos lentos skambėjo sekančiai:

"Kimball'o byla atidėta iki rytojaus."

"Dingo miesto advokatas."

"Nesmagiame padėjime krikščionių ligonbučio per-dėtinė."

"Katalikų kunigas inveltas pp. Kimball'ų byloj."

"Šeši advokatai bando sutaikyti pp. Kimball'us."

"Prie didžiojo plėčiaus valkatos nuvilkę policisto garniturą—pabėgo."

"Ponas Whitestone, iš priezasties dvidešimt-penkiametinio jo literatiško jubilėjaus, gavo daug laiškų, pasveikinimų, linkėjimų, dovanų ir telegramų."

"Ponas Whitestone neina iš rašomojo kambario ir mažai tekalba su laikraščių reporteriais."

Ant antros lentos žinios iš Europos:

“5,000 austrų krito nuo serbų.”

“Francuzams nepavyko vakaruose.”

“Anglai mobilizuojausi.”

“Vokiečiai prakišo Belgijoj.”

“Kazokai savotiškai elgiasi rytuose.”

Žinios traukte praevius savęspi traukia.

Visi skaito, stebisi ir patraukę pečiais eina tolyn.

Susirinkusiųjų tarpe kažin iš kur tai staigiai išsi-veržė visai nelauktas balsas: “Extra paper! Extra paper.”

Momentališkai šie ploni kudikių balseliai išsiplė-tojo po visas didžiąsias gatves.

Visur matęs nuskurę vaikai, kurie galva trukčiais kiekvienas bandė parduoti praeviams kuodaugiausia laikraščių. Visi vaikučiai išrodė išblyškusiais, tuli buvo labai nuskurę ir aiškiai ligų apsėsti. Jie betvarkiai už-kabinėjo praevius. Kartais du prišoka prie žmogaus, brukdami laikraštį į jo ranką. Didesnieji nutraukia ke-pures nuo mažesnių galvų ir numeta jas į šalį, kad tuo budu pagaut daugiau pirkėjų. Kiekvienas stengia-si antrą pralenkti. Išpradžių rėkia, it oška, papuolusi vilko naguose, o vėliau apilęs bado praevius alkano valkatos akim. Jie ir per švarką mato centus praevių kelinių kišeniuose.

III.

Teisnamio bokšte laikrodis rodė septintą valandą, kuomet ties krasos stotim sustojo gatvekaris, iš kurios iššoko jaunas, vikrus vyrukas.

Karas nuėjo sau, o išlipęs jaunikaitis pasuko po dešinei į Žurnalo *Atsargumas* redakciją.

Perpus stiklines—antrapus didžiojo teatro—duris sugirgždėjo ir vėl užsitrenkė.

— Suk juos devyni su jų gudrumu, vos tik lėjęs ir greit atsisdėjęs pratarė dienraščio *Amerikos Balsas* reporteris į Žurnalo *Atsargumas* redaktorių.

— O kas tokio?—padėjęs cigarą dežutėn ir leis-damas dumus į viršų smailiai pažvelgęs su ypatingu žingeidumu atsiliepė redaktorius:

— Tai-gi ta Kimball'ų byla.

— O! juk metodistų pastoris? Na, o kaip užsi-baigė?—žingeidavos redaktorius.

— Nėr ką apie pabaigą kalbėti. Byla, matyt, nu-sitęs ilgiau, negu iškarto buvo apie tai manyta.

— Griežtai reikalauja persiskyrimo.

— Manai, kad gaus?

— Iki—kol nėra žinios. Gali išeiti visaip.

— Ar abu turi advokatus?

— Net po kelis.

— Eina visokių šnekų, bet gal sveikas žinai viso to pradžia?

— Šios bylos pradžia sulygint su dabar išsišakoju-

siu dalyku, tai pasirodys tik guzikas prieš namą.

— Tai kaip-gi ten buvo?

— Matot, p. Kimball primetė pačiai nuožurą, buk ji turėjusi meilės ryšius su miesto advokatu Gold-smith'u.

“Su Goldsmith'u!? Stebėtina. Juk, jis tik ketu-ri mėnesiai, kaip vedęs;

— Tai kas juokingiausia.

— Kimball teisme išdrįso tai pasakyti?

— Suprantama, matyt nesmagu jam buvo pasako-ti tokius dalykus, tačiau be aiškios priežasties neišduo-da persiskyrimo.

— Kimbalienė ant to?

— Ginas... Jos advokatas specialiai tyrinėjo šį incidentą.

Ir štai šiandien, kaip devytą valandą iš ryto, teisme pradėjus svarstyti pastarąjį dalyką, staigiai pasikėlė jauna, aristokratiškos išvaizdos moteris pakėlė di-džiausį lermą.

O kas jinai perviena?

Tai-gi miesto advokato pati.

Ir kas toliau? nuduodamas gudru sumirksėjęs re-daktorius toliau gilinos.

— O gi reikalauja persiskyrimo!...

— Taip?! Stebėtina! O ką miesto advokatas sako?

— Nė akių neparodė.

— Kokiam upe yra p. Kimball'ienė?

Jinai sako, kad tai nepamatuotas užmetimas, dau-giau negu juokinga. Dalykas tame: Triš savaitės at-gal Didžiojo Operoj buvo spektaklis, perstatė *Can-terbury Tales*.

Bilietai buvo išparduoti savaite prieš perstatymą. Kimball'ų bilietai buvo vieni iš brangiausių. Kimball'-ienei išlipus ties teatru iš automobilio iškrito nosinė. Tuo tarpu praeidamas su pačia Goldsmith'as, pakėlęs nosinę padavė Kimball'nienei. Kimball'ienė tar-dama ačiu nusišypsojo. Goldsmith'as jai atsakė tuo pačiu. Tokiu budu p. Kimball ir nuziūrėjęs meiliškus pačios ryšius su p. Goldsmith'u.

— Ir už tai?!

— Tai visa muzika.

— Cha! cha! cha! O ką Kimball'ienės advoka-tas ant to sako?

— Nieko ypatingo... Juk žinai, jog kiekvieno ad-vokato nosy garčyčios auga.

— Matyt netekus lygsvaros, nudien jau Kimball'-ienė pareikalavo persiskyrimo.

— Šitaip!

Vakar ir šiandien Kimball'ienės advokatas, pasitai-kius progai, inerziano Kimball'o advokatus.

Jau šiandien, antrame posėdyje užklausė p. Kim-ball'ą gal jis norįs persiskyrimo, nes ir jojo mylimoji

to geidžianti. Teisėjai atmetė pasiulijimą, nes jis buvo nevietoj paduotas.

Kimball'o advokatas Grayman užprotestavo prieš toką Kimball'ienės advokato Wheelback'o propoziciją. Ja, girdi, viešai įžeidęs p. Kimball'ą. Toliau nurodė, kad propozicija be pamato.

Šiuo kart advokata Wheelback pasiprašęs balso ir, pamatuodamas augščiau paduotą pasiulijimą padavė klerkui laišką, kurį prašė perskaityti. Ašenai, žingeidumo delei, trumpaščiū nu'kopijavau laišką. Štai jo turinys:

p. Kimball'ui, Coaldoono miestelis, 15 III 13. Rock-pitch miestelis.

Brangusis ganytojau:

Tamstos atsilankymas mūsų ligonbuty stebuklingai suramina visus ligonius. Bet... Tamstai išvažiavus ligoniai vėl nesmagiai jaučiasi. Bet to neužtenka. Noriu pasakyti, jog ir sveiki pasiilgsta Tamstos, sirguliuoja nuobodumais. Suprantat, ką aš noriu pasakyti. Pražiūrėjau ir langus belaukdama... Kada vėl?... Kada, sakyk, geradėjau?... Pasilieku jus Emeline Blunge-knee.

— Toks tai laiško turinys.

— Nepaprastai keistas,—nusistebėjęs tarė redaktorius. (T. b.)

Juozas Andrušaitis.

STUBELĖ.

Iš Cyklius Sonetų.

—o—

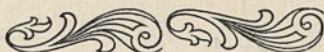
Žali ją medžiai siaučia, it paparčiai,
Nešti milžinų garbės laikus šnekant;
O kartais šiausias, it palaidus karčiai
Phebuso žirgų iš aušrų ten tekant.

Ir mina darže sidabruotą rutą,
Kur žirnius glėbin sau leliją griebia
Ir šiaipos rozė, o krutinė stiebia
Buryj saulučių ir rezeda druta;—

Ten juos' įbridus stovi mus' stubelė
Minkštu nuometu save apsirius,
O skraid' kaspinas po visą erdvę

Prie akių žaliuoja maloni gėlė,
Prie kruties vyšnių šaką užsikišus,
Kviečia praeivius į savo širdelę.

14, VII, '13.

Raštu

Peržvalga

A. Strazdo (Strazdelio) Raštai, su autoriaus Biografija ir Paveikslu. Surinko ir Spaudai Prirengė J. Gabrys. Lietuvos spauda, 1914 m. Pustl. 77. Kaina nepažymėta.

12 d. birželio, 1913 m. sukako kaip syks 150 metų nuo gimimo poeto Antano Strazdelio. Lietuviai dar nepastatė jam paminklo, todėl trumpas šis jo dainų rinkinėlis ir yra gyvu jo paminklu.

Raštus (eiles) surinko ir trumpą autoriaus biografiją parašė p. J. Gabrys, raštus išleido Tėvynės Mylėtojų Draugija.

TMD. veik visuomet išleidžia svarbius veikalus. Sprendžiant iš to turėtume manyti, kad ir kun. A. Strazdo eiles yra labai dailiai ir pavyzdingai išleistos. Taip manydami vienok skaudžiai apsiriktume. Strazdelio raštai galėjo būti, ir net turėjo būti daug pavyzdingiau sutvarkyti ir išleisti.

Biografas apie kun. A. Strazdo gyvenimą vos neilgus keturis puslapėlius tegalėjo parašyti; apie jo bu-

dą kiek daugiau. Jei Strazdo gyvenimas ir nesuteikė biografui medžiagos, tai visgi jis turėjo biografijoje pažymėti tai, kokį sąryšį eilės turi su autoriaus gyvenimu. Kodel autorius vieną kart rašė "Pulkim Ant Kelių," "Giesmę Apie Vardą Marijos," o kitą kart rašė "Duktę ir Močią"?

Pats raštų surėdagavimas yra, atvirai pasakius, nepakenčiamas. Gal kas manys, kad mes pratę vien tik peikti, vienok veikenčiu nepasakęs, kad toks raštų suredagavimas stačiai prasižengia prieš literatūrą ir dailę. Ir kokia gali būti eilių vertė, jeigu jose mirga lengvai lietuviškais žodžiais pakeičiami barbarizmai?

Gal joks kitas poeta nėra pasižymėjęs "riebiais išsireiškimais daugiau už anglų dramaturgą-poetą Shakespearė'ą." Vienok pastaraisiais laikais anglai redaguodami Shakespearė'o veikalus visus Shakespearis-kus išsireiškimus pakeitė geresniais ir etiškesniais žodžiais. Nudien beskaitydami Shakespearė'ą tik gerėtis turime jojo augštomis mintimis, ypatingais išsireiški-

mais ir nepaprasta imaginacija ir žodžių kombinacija. Ką pasakėme apie Shakespeare'o veikalus, tą patį galima pasakyti apie Marlow, Dantes, Chaucer'io ir kitų senai gyvenusių rašytojų veikalus. Vienok visi tie veikalai yra pritaikyti prie dvidešimto šimtmečio žmonių literačio skonies ir dailės, o originalai stovi muzėjuose sukrauti. Svetimtaučiai taip elgdamiesi su didžiųjų rašytojų raštais visai neprasižengia prieš literatūrą ir autorius. Juk turime atsizvelgti į tai, jog kas vieno šimtmečio žmonėms tiko, tas kito šimtmečio visai netinka. Kun. A. Strazdo raštų redaktoriai turėjo neatbutinai juos ištaisyti, išbraukti barbarizmus ir pritaikyti eiles prie dvidešimto šimtmečio raštų skonies.

Draugija, kuri išleido, "Kaip Sutaisytas Žmogaus Kunas," "Paskaitas ir Bakteriologijos ir Biologijos," "Dr. V. Kudirkos Raštus," galėjo daug geriau sutvarkyti, suredaguoti ir išleisti kun. A. Strazdelio Raštus. Nežiurint to, raštus turėtų perskaityti kiekvienas literatūros mylėtojas. Nors ir prastai suredaguoti ir sutvarkyti, vienok jie yra svarbūs ir jų išleidimas suteikė musų literatūrai stambų plusą. *Alfa.*

* *

A Beginner's History of Philosophy, by Herbert Ernest Cushman, A. M., Ph. D. Vol. 1. Houghton Mifflin Company, Boston, New York & Chicago. Pusk. 406. Kaina nepažymėta.

Geros kningyos yra tikri žmogaus draugai. Protingi žmonės tą jau senai pasakė. Perskaitęs gerą knygą jautiesi, jog savo žinią praplėtei tuo, kas yra geroj kningoj parašyta. Be to jautiesi, jos biski paugėjai intelektualiai ir link vieno arba kito dalyko dabar tvirčiau laikais, negu seniau. Didžiųjų žmonių išmintis yra kningose, todėl mes tik turime mokėti tas kninkas skaityti ir pridėti tos išminties dalį prie savosios.

Šiame didžio subruzdimo ir veikimo laike nė vienas žmogus neturi liuso laiko, kurį galėtų betiksliai suakvoti. Negalima per daug laiko pašvesti ir skaitymui. Idant iš skaitymo apturėtum naudą, turime skaityti geras ir naudingas kningas. Viena iš gerų ir naudingųjų kningų yra tai augščiau pažymėta. Nėra vietos plačiai ir nuosekliai ricenzijai, todėl paduodu jos intalpą.

Autorius duoda gerą introdukciją. Toliau gvildena ankstyvą graikų ir senagadyninę filosofiją. Čia pažymi filosofiją apie gamtą, filosofiją apie žmogų ir pluralizmą. Štai vėl vikriai rašo Sokrato biografiją, pažymėdamas svarbesnius jo gyvenimo punktus ir paaiškindamas bei analizuodamas jo filosofiją. Autorius gvildena systematinį periodą, kuris tęsėsi nuo 399 pirm Kristaus iki 322 pirm Kristaus. Lygiai kaip Sokrato, taip ir Platono autorius rašo biografiją, pažymėdamas jo filosofijos reikšmę, svarbą ir vertę. Šis keblus darbas, reikia pripažinti, autoriui pasisekė labai vykusiai atlikti. Suprantama, jeigu autorius kalbėjo

apie Platoną, tai turėjo pakalbėti ir apie Aristotelį. Ką jis ir padarė.

Šiems nemariems graikų filosofams pašvesta veikalė daug vietos, tačiau negalime pasakyti, kad autorius tai darė tik veikalo pratęsimui. Kiekviename sakinyje, eilutėje, paragafe susiduri su naujomis mintimis, kurias tarytum, jei but galima, suvalgytum ir tokiu būdu jas padarytum savo mintimis, savo turtu.

Toliau autorius gvildena hellenišką arba romėnišką periodą, kuris užvėrė nuo systematinio periodo arba 322 pr. Kr. iki 476 m. po Kr. laikotarpį.

Vykusiai pagvildena Epikureanizmą, stoicizmą skepticizmą ir eklekticizmą. Neužmiršo autorius ir religijinio, transacioninio periodų. Vaizdziai ir suprantamai pagvildena scholasticizmą, kuris tęsėsi nuo 1200 iki 1453 m. Gvildena Dantės veikalus ir net piešiniai aiškina tai, kaip Dante suprato pasaulį. Veikalas yra parašytas buvusio filosofijos profesoriaus. Gal kitam žmogui būtų ir nepavykę taip gerai apdirbti tokią sunkią temą, vienok tai dr. Cushman'ui pilnai pavyko.

Abelno istorijos neskaičiusiam gal šį veikalą nebūtų lengva suprasti. Tiems-gi, kurie atidžiai skaitė abelną istoriją, kurie yra šiek-tiek susipažinę su literatūra ir josios istorija,—patartina įgyti šį veikalą ir jį bent keletą gartų perskaityti. *Alfa.*

* *

Kokia literatūra yra mums reikalinga?—Atėjo laikas, kuomet Amerikos lietuviai turi pakalbėti apie tai, kokia literatūra jiems yra reikalinga. Mes gyvename vaizbos ir pramonės šalyje. Turėdami tai omenyje turėtume pagvildinti tai, iš kokių raštų bei kningų lietuviai gali pasimokyti, kaip pagerinti savo buvį.

Mūsų nuomone mums reikia brošiūrėlių apie įvairius amatus, apie ukininkystę, apie kooperacijas, apie darbininkų organizacijas ir jų pasekmes.

Amerikos lietuviai net neturi ir gero kalendoriaus. Rods tąjį darbą galėtų lengvai atlikti Spaudos Draugija. Gerą ir naudingą kalendorių gali išleisti tik organizuota spēka. Spaudos Dr-ja, rods, ir esti taja spēka. SLA. mano išleisti sekančiam metui kalendorių. Nėra abejonės, kad jis tai padarys. Bet kadangi tas dalykas yra pavestas, ant kiek mes žinome, vienam omeniui, tai reikia abejoti, kad tas kalendorius nors kuo skirtų nuo tų, kurie seniau tapo Amerikoje išleisti. O Amerikos lietuviams geras kalendorius yra neatbutinai reikalingas.

Kaukas.

Rods garsusis Archimedas pasakė: "Duok man vietą kur atsistot, o aš pajudinsiu pasaulį."—Nežine, ar nors kada užgims tarp Amerikos lietuvių antrasis Archimedas, kuris pastumės Ameriko lietuvių sąmoningumo gyvenimo takan.

Šis Bei Tas Iš Chronikos

Tarptautiškas moterų kongresas.—Moteris laikė tarptautišką kongresą Haagoje. Svarbiausias šio kongreso tikslas, tai apsvarstyti tai, kaip įvykdyti pasaulinę santaiką. Visos moteris protestavo prieš karę, tik Belgijos moterų atstovė, Mlle. Homer, užreiškė, kad taikos tol nebus, kol vokiečiai nesugrąžins Belgijai užimtą žemę ir miestus ir kol priderančiai neatlygins gyventojams už padarytas skriaudas ir nuostolius.

Aplamai, nors šiame kongrese ir svarstė daug įvairių ir labai svarbių klausimų, vienok pats kongresas nepadarė pageidaujamo įspūdžio į tautas. Jos visai nepaklausė moterų balso ir protestų. Buvo tai balsai tyruose šaukiančių.

* *

Taikos sąlygos.—Talkininkų spauda retkarčiais kalba, ant kokių išlygų jie galėtų susitaikyti su savo priešais. Ji neretai net perdaug mėgsta nuo Vokietijos reikalauti. Ar tai ji daro tikrai žinodama, kad talkininkai išeis pergalėtojais, ar tik pasigirdama.

Vokiečių ir austrų spauda, kaip tik priešingai, visai tyli apie taikos sąlygas ir, jei vokiečiai su austrais išeitų pergalėtojais, tai ko jie reikalautų nuo talkininkų. Teisybė, pasirodė viena-antra kninga, kuriose tuli Vokietijos politikai ir diplomatai išdėsto, ko jie reikalautų nuo talkininkų, jei jie juos apgalėtų. Kuomet spauda tyli, tai ir kningose išreikštos mintys neturi didelės vertės. Šiaip ar taip, visgi vokiečiai ir austrai taikos planus laiko paslapyje.

* *

Markoni veikia.—Bevielio telegrafo išradėjas Markoni bando išvystyti bevielį telefoną. Jau dabar, sakoma, tokiu telefonu galima susikalbėti tarp New York ir Philadelphijos. Bevielis telefonas yra pritaistas ant Italijos laivyno. Markoni tikrina, kad šiuo telefonu, kuomet jis bus gerai ištobulintas, bus galima susikalbėti per Atlantiką.

* *

Karės išlaidos.—Jeigu karė nusitęstų iki sekančio balandžio mėnesio, sekančių metų, pagal Anglijos izdo ministerio Lloyd George aprokavimą Anglijai karė kaštuotų apie 1,136,434,000 svarų. Kaip pasekmė kariškų operacijų Anglijos skola pasiekė sumos 1,165,857,000 svarų. Iš to aišku, kad Anglijos finansinis stovis nėra pergeriausias.

* *

Busiantieji rinkimai.—*The North American Review* sako, kad sekančiuose rinkimuose laimės republikonai.

Demokratų partija vėl pradės pulti žemyn.

Apie tai negali būti jokios abejonės. Juk visuomet po demokratų pradeda šalį valdyti republikonai.

Kuomet rinko demokratą į prezidentą žmonės manė, kad pragyvenimas atpigs, tečiau pasirodė, jog demokratai netik jo neatpigino, bet piliečiai ir šiaip žmonės daug prikentėjo nuo bedarbės.

* *

Graikų scenos veikalai Amerikos scenoje.—New Yorke, Philadelphijoje, New Havene, Conn., Syracuse, N. Y., vasaros sezono statys scenoje graikų veikalus: *Iphigenia in Tauris* ir *Trojaus Moteris*. Tik viename New Yorke manoma šiais veikalais sutraukti publikos apie 30,000; Philadelphijoje—20,000. Kitose vietose ir-gi manam turėti gerą pasisekimą.

Prie Californijos universitatės loš *Electra*, *Medlea* ir *Iphigenia in Auris*. Šiais veikalais tikimasi publikos sutraukti apie 10,000.

Jau 1881 m. prie Havardo universitatės pirmą kart statė scenoje graikų veikalus—*Cedipus Rex*. Toliau šį veikalą teatrininko D. Frohmano rupestimi su-lošė Bostone ir New Yorke.

Nuo 1890 iki 1910 m., t. y. tik per dvidešimt metų Amerikoje įvairios apšvietos įstaigos sulošė virš šimto įvairių graikiškų scenos veikalų, kurie publikai labai patikdavo. Šį metą ir vėl tulose vietose amerikiečiai galės pasigerėti graikų sceniškais veikalais.

* *

Apie karę.—Vokiečiai rykaudami sutiko laivo Lusitanios nuskandinimą. Jie manė, jog anglams uždavė skaudų smugį. Smugis anglams buvo skaudus, bet jis atsiliepė ir ant vokiečių.

Su Lusitania kartu žuvo virš vienuolikos šimtų nekaltų vyrų, moterų ir mažų kudikių gyvasčių. Visas civilizuotas pasaulis pasipiktino tokiu vokiečių žygiu. Amerikos valdžia pasiuntė Vokietijai notą, kurioje pareikalavo nuo Vokietijos, kad ji panaikintų karės zoną ir sulaikytų povandeninius laivelius nuo naikavimo neutralių šalių prekybos laivų. Pareikalavo ir to, kad vokiečiai nežudytų Amerikos piliečių. Už visas padarytas Amerikai ir jos piliečiams skriaudas Vokietija turi pinigiskai atlyginti.

Visas pasaulis pradėjo šaukti prieš vokiečius ir protestuoti prieš jų tokias barbariškas karės metodus ir prieš nekaltų vyrų, moterų ir vaikų žudymą.

Buvo net manyta, kad delei tų Amerikos piliečių nužudymo, kurie buvo ant Lusitanios, Amerika

gali paskelbti Vokietijai karę. Karė nors ir nepaskelbta, vienok Suv. Valstijos pareikalavo nuo Vokietijos, kad ji daugiau nenaikintų prekybinių Amerikos laivų ir nežudytų žmonių.

Šiaip ant karės lauko neatsitiko nieko ypatingo. Gal svarbu tai paminėti, kad vokiečių kanuolė, kuri radosi net 20 mylių atstumo nuo stipriai fortifikuoto francuzų miesto Dunkirko, bombardavo miestą. Iš karto buvo manyta, kad vokiečių laivynas prisitartino prie miesto. Toliau patirta, kad miestą bombarduoja ne nuo jurių, bet nuo sausžemio. Francuzų orlaivininkai surado vietą, kur kanuolė radosi ir numetė ant jos keletą bombų. Jie manė, jog kanuolė sunaikino, bet už kelių dienų vokiečiai ir vėl pradėjo bombarduoti tą patį miestą. Reiškia, ar francuzai nesunaikino kanuolės, ar vokiečiai da daugiau ten tų kanuolių turėjo.

Vokiečiai visu smarkumu buvo persimušę per Yserio kanalą ir buvo bepradėję žengti ant Ypreso, bet talkininkai juos sulaukė ir nuviję atgal per kanalą. Taip vokiečiai, taip alkininkai panešė didelius nuostolius. Dabar talkininkai jau pradėjo veikti nejuokais prieš vokiečius ir pastariesiems reikia trauktis atgal. Talkininkai vis žingsnis po žingsnio žengia priekyn, o vokiečiai vis traukiasi atgal. Beje, francuzai, atkeršindami už Dunkirko bomardavimą, prisitartino prie Metz tvirtovės ir ją smarkiai bombar-

davo. Orlaiviai numetė kelias bombas ir išardė geležinkelius ir stotis. Zeppelinai mėtė bombas ant Doverio ir Calais. Paskutiniame užmušė keletą mažų vaikų.

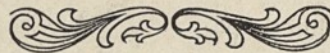
Karpatų kalnuose vokiečiams ir austrams gerai sekasi. Pasak austrų pranešimu rusai besitraukdami nuo Dunajec iki San upei prazudę 200,000 kareivių. Be abejo tai perdėta, bet kad rusus baisiai sumušė Karpatuose, to nė rusai neužgina. Dabar rusų ir austro-vokiečių armijos ruošiasi į žiaurų mušį ties Przemysliu.

Vokiečiams nepavyko veikti prieš rusus Lietuvoje. Jie užėmė Šiaulius, Liepoją ir buvo bevija rusus į Mintaują, tik čia rusai gavo paspirtį ir sulaukė vokiečių pirmyneigą. Liepojus visgi pasiliko vokiečių rankose.

Prie Dardanelių eina žiaurus mušiai, bet žinių apie juos neperdaugiausiai. Aišku vien tik tas, kad talkininkai mažą progę tedaro. Abejotina, ar pavyko jiems užimti Konstantinopolį.

Italija sutraukė prie Austrijos ribos apie 600,000 kareivių, bet dar neišdrįso apskelbti karę Austrijai. Yra sakoma, kad Italija stos karėn. Ji nebent tik tada nestotų, jei matytų, kad vokiečiai-austrai įveikia talkininkus. Vis laukiama didesnių nuotikių ant karės lauko.

* * *

Spauda ir Gyvenimas.

Da Viena Nauja Draugija. New York—Brooklyne ir apie linkėse pastaromis dienomis susiorganizavo nauja draugija, po vardu Lietuvių Draugiškos Pagelbos Draugija (L.D.P.D.)—Lithuanian Friendly Aid Society. Laikinis komitetas susideda iš: pirm., kun. J. Švagždis (155 Montgomery st., Paterson, N. J.), izd., J. K. Miliuskas (120 Grand st., Brooklyn, N. Y.), sekr., K. Pilėnas (189 Broadway, New York, N. Y.); valdybos nariai: J. Lutkauskas, P. Montvila, J. Pavilionis ir dav. A. S. Cohen.

Draugijos pamatas yra paremtas štai kuo: (1)—Lietuvių tarpe ištvirkimas siaučia; (2) puvėsiai atsiduoda: (a) iš organizacijų; (b) iš spaudos, (c) iš draugijino gyvenimo, (d) iš šeimynų santikių ir (e) iš pavienų žmonių elgimosi; (3) visos srovės tvirtina, kad ištvirkimas neina nuo jų bei nuo priešingos pakreipos žmonių, reiškia, ištvirkimas turi eiti nuo priešingos srovės žmonių; (4) jei ligšiol ir rupintas kovoti su ištvirkimu ir de-

moralizacija, tai vienok tas veikimas nebuvo pastatytas ant tikusio kelio; (5) tie patys laikraščiai, o neretai net tie patys publicistai vienoj vietoj ir net to pačio laikraščio numeryje, rašo apie žmonijos vargus, kurie paeina nuo svaigalų vartojimo, o kiton vieton pataria tamsiems žmoneliams kreipties į žmonijos "prietelius" su skaniu alučiu, gardžia arielkele etc.—Tuo draugija parėmė savo pamatą.

Draugijos svarbiausias uždavinys yra visų pirma savo gyvenimo pavyzdžiais skiepyti lietuvių sielosna visą tai, kas gera, teisinga ir gražu. Pageidaujama, kad šiam judėjimui pritartų lietuvių visuomenė ir kiekviename lietuviu apgyventame mieste sutvertų šios draugijos kuopą.

Be doros tarp lietuvių kėlimo, draugija dar vėltui suteiks lietuviams visokius patarimus. Norintieji daugiau žinoti apie draugiją, malonėkite susirašyti su dr-jos sekr., p. K. Pilėnu (189 Broadway, New York, N. Y.).

Linkui Socialistų Susivienijimo su Tautininkais. *Keleivis* (No. 19) sušunko: "Gana tų peštynių! Pirmeiviai turi vienytis."

Toliau ilgokiame straipsnyje išdėstyta, jog pažangiųjų tautininkų ir socialistų bendras priešas yra dešinysis sparnas. Kuomet tautininkai ir socialistai tarp savęs pešasi už, ir ištikrųjų, menkniekius, dešinysis sparnas organizuojasi, tvirtėja ir grėsia lygiai socialistams ir tautininkams. Socialistai ir tautininkai turi vienytis ir užduoti smugį savo bendram priešui, dešiniajam sparnui.

Nėra svarbių principų, kurių delei socialistai negalėtų vienytis su tautininkais, arba atžagariai. Lygiai tautininkai ir socialistai reikalauja Lietuvai autonomijos. Tarp šių dviejų srovių skirtumas yra tik metode, kurias vartoja autonomijos išgavime. Antrą pusę vertus socializmo įvykimas visai nepriklauso nuo lietuvių-socialistų. Didžiųjų tautų gyventojai įvykdins socializmą. Mes tik galime prigelbėti jiems tame darbe. Paėmus šį faktą domon, tautininkai neturi jokio pamato priešintis socializmui.

Dešinysis sparnas lygiai kariauja su tautininkais ir socialistais. Jis yra mūsų bendras priešas.

Pasilieka privatišku arba viešu keliu išdirbti, idant paskui neiškiltų nesusipratimai, tai, kokiomis išlygomis tautininkai gali vienytis su socialistais. Mūsų nuomone, reikia vienytis kaipo lygiems su lygiais. Podraug reikia užmiršti neapykantą ir kivirčius, ir sušvelninti, pakulturinti kovojimo budą.

* *

"Lietuvių" peticija.—Pasivadinusioji "Tautos Taryba" tulas laikas atgal prisiuntė *L. Minties* redakcijai "*Lietuvių*" Peticiją, kurią mano įteikti busiamajam viešpatijų kongresui. Peticijos autoriai dabar rinksią lietuvių parašus po ja.

Peticijoje reikalalaujama suvienyti visas Lietuvos dalis į vieną kuną-tautą, kuriai turi but suteikta autonomija. Po peticija pasirašo tautos taryba Amerikoje.

Šioji "Tautos Taryba" Atstovauja vien dešinįjį sparną. Ją parėmė *Draugas* ir vienas-kitas menkesnės vertės ir neaiškios ideologijos neva klerikaliskas laikraštis. Tautininkų laikraščiai vienbalsiai su socialistų T. T. atmetė. Reiškia, didžiama Amerikos lietuvių laikraščių nepritarė T. T., kaipo vieną srovę atstovaujančiam kunui. Imant tai domon, didžiumos lietuvių nepatvirtinta T. T. jokios teisės neturi kalbėti visų Amerikos lietuvių vardu. Mes, imdami tai domon, ir paimame žodį lietuvių svetimženkluose.

Pirmon vieton Mažoji ir Didžioji Lietuva turėjo išrišti, ar jiedvi nori susivienyti ir turėti autonomiją. Toliau tik Didžiosios ir Mažosios Lietuvos lietuvi

tegalai rašyti peticijas tautų kongresui ir reikalauti sau autonomijos. Mes, Am. lietuviai, galime tik pritarti tokiam jų reikalavimui, pasirašydami po peticija. Jokiū budu negalime reikalauti Lietuvai autonomijos, nes mes nežinome, kokios autonomijos nori Lietuvos gyventojai. Tai-gi, kitam butų negalima pirkti.

Nors T. Taryba ir sako, buk ji rašusi l. peticiją sutartinai su Europoje gyvenančiais už Rosijos ribų žymiausiais lietuviais-inteligenčiais, tečiau tų lietuvių inteligentų vardų nemini. Priseina tad paabejoti, ar tuli Lietuvos inteligentai prisidėjo prie peticijos parašymo. Kur eina dalykas apie visų lietuvių ir Lietuvos reikalus, ten negali buti slepiami žmonės, veikėjai.

Imant kadir čia pažymėtus faktus domon, peticija nėra legališka ir todėl Am. lietuviai *neprivalo* po ja pasirašyti.

Pačioje peticijoje yra daug neaiškumų, bet apie tai čia neužsimoka ir kalbėti.

* * *

Ištvirkinimo šaltinis.—Pastaromis dienomis Chicagoje tapo uždaryta net keliolika t. v. "pool-room'ių," kuriuose ištvirkdavo jaunuomenė. Prieš tuos pool-room'ius, kurie išveda jaunuolius iš doros kelio, užvedė aštrią kovą Chicago *Examiner*, Chicago *Daily News*, Chicago *Tribune* ir kiti žymesni laikraščiai.

Laikraščiuose buvo plačiai rašoma ir nurodoma, kad nešvarūs "pool-room'iai" išauklėja nepatyrusiuosius banditais, užpuolikais, plėšikais, valkatomis ir panašiais niekšais.

Mes pasakytume, kad netik pool-room'iai atlieka tąjį darbą, bet jį neprasčiau atlieka ir žemos rūšies krutamųjų paveikslų teatrėliai; atlieka tai smuklės ir cafė'jai.

* *

Militarizmas.—Stambesnieji ir įtekmingesnieji Amerikos laikraščiai visokiais budais agituoja šalies valdžią, kad ji budavotų daugiau naujų garlaivių ir padidintų žemės kareiviją.

Tokių laivų pabudavojimui reikalingi millonai; sauszemio kareivijos padidininimui ir jos užlaikymui ir-gi reikalingi milionai, bet kokia iš to šaliai ir jos gyventojams nauda? Socialistai ir antimilitaristai nenori, kad valdžia didintų kareiviją ir laivyną.

Kuomet nudien visas pasaulis atsiduoda militarizmu, negalime per daug kritikuoti Amerikos valdžią, jei ji nuspręstų padidinti laivyną ir kareiviją. Ateis vienok toks laikas, kada visos tautos pasiliuosuos nuo militarizmo. Jos tik tuomet pasiliuosuos, kuomet žmonės supras, kad militarizmas nieko gero žmonijai neduoda.

Kiekvieno mokančio skaityti lietuvių yra neatbutina pareiga skaityti ir platinti sekančius raštus:

Lietuvių Tauta Senovėje ir šiandien, yra rimčiausias ir didžiausias istoriškas veikalas lietuvių kalboje, kuri kiekvienas lietuvis turi neatbutinai perskaityti. Parašė Dr. J. Šliupas. 3 tomai; kožnas po \$1.50. Visi trys tomai	\$4.50	Dievo Piktadarystė, parašė Sabastijonas Faure.	.10
Spėka ir Medega, kas nori apsipažinti su gamtos pamatiniais įstatymais ir medžiaga, teskaito šią knygą. Kaina be apdarų \$1.50; apdaryta	\$2.00	Politiškoji Ekonomija, kningelė, kurią kiekvienas darbininkas ir pramonininkas turi perskaityti. Pagal drą J. B. Marchlevskį ir kitus parašė V. K. Račkauskas.	.25
Inkvizicija, labai žingeidi ir tikrais faktais paremta, Kn. V. Dembskio parašyta, kninga. Kiekvienam reikia ją perskaityti. Kaina	\$1.25	Tabakas, ka.) jis žmonėms kenkia. Liaukime Rukę! yra nauja ir pamokinanti kningelė. Kaina	.10
Kankintiniai ir kankintojai už mokslą, kas nori žinoti tikrą teisybę, kaip kitą kart mokslininkai buvo kankinami, lai perskaito šią labai žingeidžią kningelę. Kaina	\$1.00	Lietuviai Amerikoje sutrauka D-ro J. Šliupo kalbos laikytos 5 dieną birželio, 1910 mete, Chicagos mieste.	.10
Iš Ko Kyla Melai ir skriaudos žmonnijoje? Kiekvienas privalo perskaityti. Kaina	.75	Mažoji arba Prusiškoji Lietuva 19 šimtmetyje, parašė D-ras J. Šliupas "Laisvosios Minties" leidinys.	.10
Tikri ir netikri šventieji, labai akyva kningelė.	.25	Kun. Vienožinskis ir jo dainos; tai kningelė, kurioje žingeidžiai nupiešta didžiausio mūsų poeto-lyriko gyvenimas, charakteris ir jo dainos. Parašė Kl. Jurgelionis.	.10
Kaip Maskolija Persekiojo Lietuvą, čia daug išreikšta teisingų minčių apie maskolius ir nelaimingą Lietuvą. Pagal "L,Oppression Russe en Lithuanie" papiešė Kun. V. Dembskis.	.10	D-ro J. Šliupo Paveikslas.	.10
Kaip geriausiai Laidoti Numirėlių, įdomi ir moksliška kningelė. Piešinys D-ro L. Wahlan iš angliško išguldė Kun. V. Dembskis.	.10	Išganymas Vargdieno.	.25
Ar Vyskupas Valančius Nebuvo Viliugiu Lietuvystės? Labai naudinga kningelė. Parašė Kun. V. Dembskis. Kaina	.15	Imtynės Varguolių su Bagočiais.	.10
Užmušimas Caro Aleksandro II, parašė Jonas Gražys.	.15	Lietuviai, Ar Gerai Keliais žengiamo Priekyn? Yra tai nuoširdus atsikreipimas į lietuvius. Kiekvienas, kuris perskaitys kningelę, nesakys, kad veltai laiką praleidęs.	.15
Maskolių Naguose. Tikras atsitikimas, atpasakotas D-ro J. Šliupo. Kningelė verta perskaitymo.	.10	Vienakis.	.5
		Koks Privalo Buti Vaikų Auginimas ir Auklėjimas, šią kningelę turi perskaityti netik tie, kurie augina vaikus, bet ir tie, kurie nori žinoti, kaip privalo buti vaikai auginami, idant jie išaugtų dorais žmonėmis. Parašė D-ras J. Šliupas	.25
		Reikalingi agentai čia surašytų kningų platinimui. Perkupčiams d'rodame gerą nuošimtį. Su visokiais reikalais kreipkitės	

"LAISVOJI MINTIS"

2627 Calumet Avenue,

Chicago, Illinois

arba

DR. J. ŠLIUPAS,

1419 N. Main Street, -

Scranton, Pa.

Namas be kningos, tai mokykla be mokytojaus.

Laisvoji Mintis FREEDOM OF THOUGHT

A popular scientific monthly in the Lithuanian Language.

Published by Zigmund Vitkauskas.

Subscription rate in U. S.

One year	\$2.00
Six months	1.00
Single copy	20c.

Advertising rates on application.

All communications should be addressed:

"LAISVOJI MINTIS"

2627 Calumet Ave.,

Chicago, Ill.

Laisvoji Mintis,

mėnesinis mokslo, politikos, literatūros ir dailės laikraštis, leidžiamas Zig. Vitkausko.

Kaina metams	\$2.00
Pusei metų	1.00
Pavienis numeris	20c.

Užsieniuose

Kaina metams	\$2.50
Pusei metų	1.25

Visokiuose reikaluose rašykite:

"LAISVOJI MINTIS"

2627 Calumet Ave.,

Chicago, Ill.